

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Petra Žilková

Trest obecně prospěšných prací a domácího vězení, jejich výkon a kontrola

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „**Trest obecně prospěšných prací a domácího vězení, jejich výkon a kontrola**“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 28. března 2014

.....

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí své diplomové práce JUDr. Milaně Hrušákové, Ph.D. za vstřícný přístup, cenné rady a připomínky při vypracování práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK POUŽITÝCH V TEXTU	6
ÚVOD.....	7
1 POJEM A ÚČEL TRESTU	9
2 OBECNĚ K ALTERNATIVNÍM TRESTŮM	12
2.1 RESTORATIVNÍ JUSTICE A VÝVOJ ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ.....	12
2.2 ALTERNATIVNÍ OPATŘENÍ A JEHO DRUHY	15
2.2.1 Alternativní tresty	17
3 TREST OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ	19
3.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA A HISTORICKÝ VÝVOJ	19
3.2 HMOTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ.....	21
3.2.1 Okruh trestných činů, u kterých lze trest OPP uložit	21
3.2.2 Druh práce	22
3.2.3 Stanovisko pachatele, jeho zdravotní způsobilost a možnosti uložení trestu	23
3.2.4 Výměra a doba výkonu trestu.....	25
3.2.5 Přeměna trestu OPP	27
3.2.6 Výjimečné ponechání nebo prodloužení trestu OPP	28
3.2.7 Zahlazení odsouzení	29
3.3 PROCESNĚ PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ... 29	
3.3.1 Postup před nařízením výkonu trestu	29
3.3.2 Nařízení výkonu trestu.....	30
3.3.3 Kontrola výkonu trestu	31
3.3.4 Odklad, přerušování a upuštění od výkonu trestu	32
3.3.5 Přeměna trestu OPP	33
3.3.6 Ukončení trestu OPP	34
3.4 TREST OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ V ČÍSLECH.....	35
4 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ	37
4.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA A HISTORICKÝ VÝVOJ	37
4.2 HMOTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	39
4.2.1 Okruh trestných činů, za které lze trest DV uložit, povaha a závažnost přečinu.....	39
4.2.2 Osoba a poměry pachatele	40
4.2.3 Písemný slib pachatele	41

4.2.4	Samostatné uložení trestu DV	42
4.2.5	Výměra trestu	43
4.2.6	Doba, po kterou je odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí	43
4.2.7	Obydlí	45
4.2.8	Přiměřené povinnosti a omezení.....	46
4.2.9	Přeměna trestu DV	47
4.3	PROCESNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	49
4.3.1	Postup před nařízením výkonu trestu	49
4.3.2	Nařízení výkonu trestu.....	50
4.3.3	Odklad, přerušeni, upuštění od výkonu trestu a změna trestu DV	50
4.4	KONTROLA VÝKONU TRESTU	51
4.4.1	Namátkové kontroly	53
4.4.2	Elektronický monitoring.....	54
4.5	TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ČÍSLECH	56
5	SHRNUTÍ NÁVRHŮ DE LEGE FERENDA	58
	ZÁVĚR.....	61
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
	SHRNUTÍ (SUMMARY)	68
	SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV (LIST OF KEYWORDS).....	69
	PŘÍLOHY	70

SEZNAM ZKRATEK POUŽITÝCH V TEXTU

DV	Domácí vězení
Listiny	Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. 2. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
NS	Nejvyšší soud ČR
OPP	Obecně prospěšné práce
PMS	Probační a mediační služba ČR
TČ	Trestný čin
TOS	Nepodmíněný trest odnětí svobody
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Starý TZ	Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 Sb. účinném ke dni 1. dubna 2009
Zákon o PMS	Zákon č. 257/2000 o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
ZSM	Zákon č. 218/2011 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

ÚVOD

Stále se prohlubující problémy, spojené s nepodmíněným trestem odnětí svobody a s tím související přeplněnost věznic, vedly ve druhé polovině 20. století k zamyšlení, zda retributivní systém justice dokáže stále efektivně zajistit účel trestu. To vedlo k postupnému zavádění nového směru – *restorativní justice*. Cílem restorativní justice není pouhé potrestání pachatele, ale zaměřuje se i na jeho resocializaci a také na náhradu škody způsobené trestnou činností. To se stalo základem i pro zavádění alternativních trestů, které si během své působnosti vybudovaly silnou pozici v trestních řádech mnoha států. Nabízejí totiž možná řešení problémů spojených s trestem odnětí svobody, zejména již zmiňovanou nedostatečnou kapacitu věznic a nákladovost takového uvěznění, negativní působení vězeňského prostředí na psychiku odsouzeného, či vytržení pachatele z jeho rodinného a sociálního prostředí. Protože však každá mince má dvě strany, i alternativní tresty s sebou přináší různá úskalí, se kterými je nutné se vypořádat.

Téma mojí diplomové práce zní: „*Trest obecně prospěšných prací a domácího vězení, jejich výkon a kontrola*“. Práce se zaměřuje na dva velmi diskutované alternativní tresty.

Trest obecně prospěšných prací byl do českého trestního řádu zakotven novelou účinnou od roku 1996 a od té doby prošel nemalým vývojem, během kterého byly odstraněny jeho počáteční nedostatky. Protože v rámci úprav tohoto trestu nemuselo dojít k odstranění všech chyb, chtěla bych se v práci zaměřit i na srovnání právních úprav před a po novele, která nabyla účinnosti 1. 1. 2010.

Trest domácího vězení má v českém trestním právu poměrně krátkou tradici. Tento trest je v zahraničních právních úpravách považován za plnohodnotnou a efektivní alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. V České republice jsou však soudci vůči tomuto trestu skeptičtí, a to zejména kvůli způsobu jeho kontroly, který je u nás zatím využíván.

Samotný text práce jsem se rozhodla rozdělit do 5 kapitol. V první kapitole bych chtěla vymezit pojem a účel trestu, které úzce souvisí s následující problematikou. Dále se budu alespoň stručně věnovat alternativním opatřením a jejich druhům. K tomuto tématu také neodmyslitelně patří i otázka restorativní justice.

Stěžejní části této práce pak budou probrány v následujících dvou kapitolách, kde se budu snažit co možná nejpodrobněji probrat samotné tresty obecně prospěšných prací a domácího vězení, jejich výkon a kontrolu. Členění těchto dvou kapitol bude shodné. Nejdříve uvedu jejich obecnou charakteristiku podepřenou historickým vývojem, poté uvedu

hmotněprávní a procesněprávní úpravu, v rámci které bych chtěla poukázat hlavně na zajímavé a problematické aspekty. Na závěr každého trestu zhodnotím četnost jejich ukládání a další informace vyplývající ze statistických údajů.

V poslední kapitole bych pak shrnula jednotlivé návrhy de lege ferenda, ke kterým jsem v průběhu práce došla.

Při psaní diplomové práce jsem vycházela ze všech zdrojů uvedených v seznamu použité literatury. Co se týče trestu obecně prospěšných prací je literatura poměrně rozsáhlá. Problematika tohoto trestu je předmětem mnoha monografií, odborných článků, judikatury, či statistických údajů. Trest domácího vězení si své místo v monografiích teprve musí vybojovat, a proto je spíše předmětem odborných článků a právnických periodik. Abych při zpracovávání tohoto tématu získala nejaktuálnější informace, vycházela jsem i z právních předpisů, komentářové literatury a internetových zdrojů.

Převažující metodou je metoda analytická, okrajově jsem pak aplikovala metodu komparativní, když jsem porovnávala současnou právní úpravu alternativních trestů s úpravou dřívější.

Záměrem mé práce je obecně vymezit charakteristiku alternativních trestů a dále poskytnout ucelený pohled o tom, v čem trest obecně prospěšných prací a trest domácího vězení spočívají. Chtěla bych zhodnotit současnou právní úpravu týkající se těchto trestů, poukázat na její klady a zápory a následně vše shrnout v závěru práce.

1 POJEM A ÚČEL TRESTU

Každá moderní společnost je nucena reagovat na situace, kdy jsou porušovány její společenské hodnoty nebo jiné základní normy a je ohrožováno její fungování. Tak je tomu i v případě pachatelů trestných činů (dále „TČ“), kteří svým jednáním porušují nebo ohrožují zájmy chráněné zákonem.¹ V případě, že jedinec porušuje hodnoty, které jsou trestním právem chráněny a tímto chováním naplňuje skutkovou podstatu TČ, musí být potrestán. Trestněprávní sankce jsou jedním z prostředků sociální kontroly, kterými se má zajistit pořádek uvnitř společnosti. Takové řešení je však řešením „ultima ratio“, tedy nastupuje až v případě, kdy ostatní prostředky ochrany nejsou dostatečné. Mezi trestněprávní sankce ukládané dospělým pachatelům, se podle §36 **zákona č. 40/2009 Sb, trestní zákoník**, ve znění pozdějších předpisů (dále „TZ“) řadí *tresty a ochranná opatření*, které je díky společným rysům možné ukládat kumulativně.

Trest je v českém právním prostředí označován jako zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání. Je prostředkem státního donucení ukládaný soudy, využíván k ochraně zájmů chráněných TZ, ochraně společnosti před TČ a jejich pachateli. Jedná se o újmu na svobodě, majetkových nebo i jiných právech odsouzeného.² Podle zásady „*nulla poena sine lege*“ mohou být ukládány pouze tresty uvedené v TZ, jejichž výčet je taxativní. Jednotlivé druhy trestů tvoří systém trestů. Tresty také můžeme dělit podle jednotlivých kritérií - *podle zájmů odsouzeného, které tresty postihují*, se tresty dělí na tresty postihující svobodu, tresty majetkové a tresty na cti, *podle možnosti jejich uložení* můžeme tresty dělit na samostatné, tedy tresty, které můžeme uložit samostatně i vedle jiného trestu a vedlejší, které lze uložit pouze s jiným trestem. Dále *podle určitosti trestní sankce* rozlišujeme tresty absolutně určité a relativně určité a *podle toho, zda je možné trest uložit každé osobě nebo pouze zúženému okruhu pachatelů*.³

TZ nám dovoluje uložit tresty stanovené v §52 odst. 1: *odnětí svobody, domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti a*

¹ KUCHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 221.

² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 379.

³ Tamtéž, s. 390-392.

vyhoštění. Odst. 3 téhož ustanovení dále umožňuje uložit výjimečný trest, jako zvláštní typ trestu odnětí svobody.

Ochranné opatření je samostatou kategorií trestněprávních sankcí, které lze vymezit jako trestněprávní následek TČ nebo činu jinak trestného, ukládané soudy na základě zákona. Na rozdíl od trestů je lze ukládat i osobám trestně neodpovědným za činy jinak trestné⁴ a neobsahují morálně politický odsudek činu. V TZ v §98 jsou uvedeny tyto druhy ochranných opatření: *ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova*.

Trestní sankce ukládané mladistvým se označují jako **trestní opatření** a jejich druhy jsou uvedeny v **zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů** (dále „ZSM“) v §10, jde o *výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření*.

Na smysl a účel trestu se během historie pohlíželo různými způsoby, v závislosti na úrovni právního vědomí. Mezi nejznámější teorie, které během historického vývoje trestního práva vznikly, řadíme teorii absolutní, relativní a smíšenou.

Absolutní teorie, často označována jako teorie taliační, což vychází z latinských slov *ius talionis* – právo msty. Teorie byla založena na ideji spravedlnosti, proto má být trest pouze odplatou za spáchaný TČ a s ukládáním trestu nespojuje žádné další úkoly, převážně z tohoto důvodu byla často kritizována a postupně od ní bylo upuštěno. Jejimi představiteli jsou zejména filozofové I. Kant a G. W. Hegel.⁵

Relativní teorie vychází z myšlenky, že se trestá, aby v budoucnu nebylo páčáno zlo, proto je účelem trestu především ochrana společnosti a polepšení pachatele. Rozlišuje dva směry působení trestu, a to působení na společnost – *generální prevence* a působení na pachatele – *speciální prevence*. Tuto teorii zastávali H. Grotius, C. Beccariou a P. J. Anselm von Feuerbach, který se zabýval především otázkou speciální a generální prevence.⁶

Smíšená teorie se snaží propojit myšlenku odplatného a účelového trestu a vzít si z obou teorií nejlepší prvky. V dnešní době ze smíšené teorie vychází německá, švýcarská nebo česká právní úprava.⁷

Účel trestu není již v TZ výslovně uveden, jako to bylo v předchozí právní úpravě z roku 1961 (dále „*starý TZ*“) v §23, proto se k jeho definování vychází z obecných zásad pro ukládání trestních sankcí a z teorie. Mezi zásady trestání řadíme zásadu zákonnosti, zásadu

⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné...*, s. 455.

⁵ SOLNAR, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009, s. 15.

⁶ Tamtéž, str.16.

⁷ Tamtéž, str.21.

spravedlnosti, se kterou úzce souvisí zásada přiměřenosti, dále zásadu personality, zásadu individualizace použitých sankcí, zásadu humanity a další. Z jednotlivých zásad můžeme dovodit, že hlavním účelem ukládání trestů je jak ochrana společnosti před pachatelem trestného činu, tak zabránit odsouzenému v páchání další činnosti a napravit jej, aby byl schopný vést řádný život.

2 OBECNĚ K ALTERNATIVNÍM TRESTŮM

2.1 RESTORATIVNÍ JUSTICE A VÝVOJ ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ

V průběhu historického a společenského vývoj se měnil pohled na trestní spravedlnost a její uplatňování při páchání TČ. V počátku spočívala trestní spravedlnost na odplatě a vyrovnání. Trestání vycházelo ze známého zákona „*oko za oko, zub za zub*“, jehož cílem bylo způsobit viníkovi stejnou újmu, jakou způsobil svým obětem. Ve většině známých civilizacích byl tento způsob potrestání považován za spravedlivý, protože vykonáním trestu došlo k vyrovnání situace mezi pachatelem a obětí.⁸ Spácháním trestného činu, vznikl vztah mezi poškozeným a viníkem, měla tedy soukromoprávní charakter, postupem času se od tohoto upustilo a hlavní úlohu v otázce trestání zaujal stát. V průběhu 11. a 12. století si státní moc vyhradila právo stíhat pouze nejzávažnější trestné činy, které ohrožovaly moc panovníka nebo církve. Postupně se však působnost státu rozšířila i na další trestné činy. Vývoj tohoto tradičního pojetí odplatné trestní justice vyvrcholil ve většině rozvinutých evropských zemí asi v 19. století. Tento princip justice byl často odbornou i laickou veřejností kritizován, a to především kvůli některým faktorům, se kterými je spojen. Zejména vysoký růst kriminality, přeplněnost věznic a finanční náklady s tím spojené, zatížení soudů a neúčinnost ukládaných trestů⁹ (o tom blíže v podkapitole 2.2), tohle všechno vedlo k pochybnostem o účinnosti trestní politiky a celkové nedůvěře v systém trestní justice. Z těchto důvodů se začala v druhé polovině 20. století prosazovat myšlenka na zavedení restorativní justice, a to nejprve v USA a Kanadě a později i v západní Evropě.

I na českém území byl od počátku aplikován princip odplatné (retributivní) justice, po revoluci v roce 1989 začala být česká trestní politika ovlivňována zahraničním právem a docházelo k postupnému pronikání prvků restorativní justice do trestního práva. Zpočátku se reforma orientovala pouze na mladistvé pachatele, protože autoři předpokládali ve vztahu k této věkové kategorii větší toleranci ze strany veřejnosti, a později se rozšířila i na dospělé pachatele. Od této doby Česká republika začlenila některé prvky restorativní justice do své

⁸ KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In KARABEC, Zdeněk (ed). *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 6.

⁹ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 12.

trestní legislativy a začala je prosazovat i v praxi v podobě alternativních trestů.¹⁰ Nejdříve šlo v roce 1993, v zákoně č. 292/1993 Sb. o zakotvení *podmíněného zastavení trestního stíhání* u TČ s trestní sazbou nepřevyšující 5 let. O dva roky později byl do **zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů** (dále „TR“), zakotven institut *narovnání* u méně a středně závažných TČ se sazbou do 5ti let a to byl pouze začátek pro alternativní sankce.

Pojem restorativní justice lze vyložit jako koncept zacházení s pachatelem, odlišný od klasické retributivní (odplatné) justice, vycházející z názoru, že současná trestní spravedlnost není dostatečnou reakcí na růst kriminality a nevede k ochraně společnosti ani jednotlivce.¹¹ V restorativní justici se TČ chápe jako sociální událost, která zasáhla do života lidí a při řešení jeho následků je třeba vzít v úvahu zájmy a potřeby pachatele i oběti, proto je hlavním účelem restorativní justice odškodnit osobu, které byla způsobena škoda. Tento nový myšlenkový směr vychází z toho, že zavedením alternativních trestů a ponecháním pachatele na svobodě, se zvyšují jeho výdělečné možnosti, a tím i možnosti poškozeného dosáhnout náhrady škody.¹²

Howard Zehr¹³ definoval restorativní justici jako „*proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná trestná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou danou míru uzdravení a obnovu TČ narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky.*“ a dále formuloval základní principy, na kterých je restorativní justice založena.

Restorativní justice vychází především z následujících základních principů¹⁴:

- *Zločin je definován jako újma způsobená jednotlivcem jednotlivci, nemá být považován za porušení veřejného zájmu, práva nebo jako útok na stát, ale jako závazek vůči konkrétní oběti*
- *Reakce na spáchaný TČ může, ale nemusí mít podobu trestu*

¹⁰ VÁLKOVÁ, Hana, ŠÁMAL, Pavel a kol. Restorativní justice a česká reforma trestního práva mládeže. In KARABEC, Zdeněk (ed). *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 24.

¹¹ KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In KARABEC, Zdeněk. (ed). *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 8.

¹² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011, s. 25.

¹³ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení...*, s. 18.

¹⁴ ROZUM, Jan. Činnost probační a mediační služby z pohledu restorativní justice. In KARABEC, Zdeněk (ed). *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 43.

- *Přispět k maximálnímu snížení způsobené újmy, naplňování spravedlnosti se tedy odvíjí od poškozené osoby a jejích potřeb*
- *Aktivní podílení se všech účastníků na řešení trestního konfliktu, oběť však nemůže být nucena, aby se aktivně zapojovala a vyjednala s pachatelem způsob nahrazení škody*
- *Nalezení nejlepšího řešení vyhovujícího všem stranám, má dojít na základě diskuse mezi stranami, proto je jedním ze základních prostředků restorativní justice pro dosažení jejich cílů mediace.¹⁵*
- *Přivedení pachatele k převzetí odpovědnosti za svůj čin, aby došlo k převzetí skutečné osobní a nikoli pouze formálně-trestněprávní odpovědnosti za spáchání TČ, musí pachatel plně porozumět protiprávnosti svého jednání a jeho faktické důsledky ve společnosti, toto uvědomění by mělo zabránit pachateli v páchání další trestné činnosti*
- *Převzetí odpovědnosti vede pachatele k větší součinnosti při poskytování náhrady za způsobenou újmu*

Rostoucí význam restorativní justice a alternativních trestů potvrzuje i fakt, že nezůstaly pouze na vnitrostátní úrovni, ale touto problematikou se zabývá i celá řada mezinárodních organizací, zejména Organizace spojených národů, Rada Evropy a Evropská unie. V rámci jejich činnosti vzniklo mnoho mezinárodních dokumentů týkajících se restorativní justice a alternativním trestům, což napomohlo k jejich vývoji a rozšiřování. Mezi nejznámější patří tzv. *Tokijská pravidla*¹⁶ která byla přijata Valným shromážděním OSN 14. prosince 1990, v návaznosti na *Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni*. Dále taky některá doporučení Rady Evropy - *Doporučení č. R(92)16 z roku 1992 k Evropským pravidlům v oblasti komunitních sankcí a opatření* a *Doporučení č. Rec(2000)22 ke zdokonalování provádění evropských pravidel v oblasti komunitních sankcí a opatření*. Obě doporučení zastávají názor, že uvěznění by mělo být až poslední sankcí, a proto je třeba dále rozvíjet sankce alternativní.¹⁷

¹⁵ Pojem *mediace* lze definovat jako mimosoudní jednání mezi pachatelem, poškozeným a dalšími osobami, které je vedeno nezávislou osobou – mediátorem, snažící se o urovnání konfliktu mezi stranami. Pojem mediace ovšem nemůžeme ztotožňovat s pojmem restorativní justice, protože restorativní přístupy jsou možné i v případě, kdy účastník konfliktu není ochoten nebo schopen přímého kontaktu.

¹⁶ Dokument OSN č. A/RES/45/110, dostupný na <<http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r110.htm>>.

¹⁷ KUČTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Základy kriminologie...*, s. 265.

Nevýhodou restorativní justice je, že její principy lze uplatňovat pouze na omezený okruh TČ, tedy na méně závažné TČ a taky pouze s ohledem na osobu pachatele. Z tohoto důvodu nenahrazuje, ale pouze doplňuje retributivní spravedlnost, kterou je nutné využít u závažnějších TČ, kdy je potřeba okamžité reakce na takové jednání.

Zvláštní význam v restorativní justici má fungování **probační a mediační služby** (dále „PMS“), bez které by její principy nebylo možné prosadit. PMS je nezbytně nutná především k provádění dohledu nad chováním odsouzených a také ke kontrole výkonu uložených alternativních trestů.¹⁸

2.2 ALTERNATIVNÍ OPATŘENÍ A JEHO DRUHY

V současné době prakticky všechny evropské státy čelí problémům spojených s přetížeností soudů a nedostatečnou kapacitou věznic a taky s nedostatkem finančních prostředků na dotování systému trestní justice. Přetíženost věznic má za následek její nedostatečnou bezpečnost, která má nepříznivý vliv jak na podmínky života vězňů, např. více osob v jedné cele nebo malá kapacita místností, určených pro zájmové aktivity, tak i na personál, po kterém je požadován větší profesní výkon.

Navíc nepodmíněný TOS, který je hlavním prostředkem k dosažení cílů retributivní justice, neposkytuje dostatečný resocializační efekt a vykazuje minimální výchovný účinek. Také jsou s ním spojovány další negativní důsledky, a proto se v této souvislosti někdy hovoří o **krizi trestu odnětí svobody**. Mezi výše zmiňované negativní faktory TOS v první řadě patří *vytržení odsouzeného z jeho přirozeného sociálního prostředí* a to zejména z prostředí rodinného a pracovního. V některých případech, kdy se pachatel nachází v prostředí, které má na něj špatný vliv, může být taková změna prospěšná, ale v jiném případě může dojít ke ztrátě zaměstnání, popřípadě k narušení rodinných a přátelských vztahů. Mezi další negativní faktor patří *efekt stigmatizace*, to znamená, že pachatel v očích společnosti získává nálepku kriminálního a uvězněním pachatele se tento efekt prohlubuje. To výrazně ztěžuje odsouzenému návrat a začlenění do společnosti. Negativní je i samotný *pobyt pachatele ve vězení, které je v mnohých ohledech škodlivým sociálním prostředím*. Během pobytu ve věznici mohou vznikat vztahy mezi odsouzeným a dalšími spoluvězni, kteří mohou mít mnohem bohatší kriminální minulost. Od takových osob by se odsouzený spíše mohl některým praktikám přiučit, než aby došlo k jeho nápravě. Navíc vězeňské prostředí může

¹⁸ SOLNAŘ, Vladimír a kol. Systém českého trestního práva...., s. 47.

prohlubovat některé vlastnosti odsouzeného, jako např. agresivitu, citovou chladnost, apatii apod.¹⁹ V neposlední řadě bych uvedla *vysokou finanční nákladnost* spojenou v ukládáním tohoto trestu. Podle statistik uvedených na stránkách *Vězeňské služby ČR* se za jednoho vězně na jeden den uhradí cca 1000,- Kč.²⁰ V posledním uvedeném týdenním statistickém hlášení Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR ze dne 13. 11. 2013 je stanoveno, že ve vazebních věznicích a věznicích Vězeňské služby ČR je uvězněno celkem 16568 vězňů, z toho 14201 vězňů odpykává uložený TOS.²¹ Denně za uvězněné osoby tedy uhradíme asi 16.568.000,- Kč.

V důsledku toho se zejména v systémech trestního práva vyspělých zemí začala prosazovat myšlenka alternativního sankcionování trestných činů, tedy postihů, které nejsou spojeny s odnětím svobody a pachatel tím není vytržen ze svého přirozeného sociálního prostředí. Jinými slovy jde o tresty vykonávané ve společenství, nebo také *community sanctions*.²²

Alternativní opatření jsou ukládána převážně osobám, které se dopustily méně závažné trestné činnosti, tedy u TČ, u nichž zákon stanoví TOS do pěti let nebo mladistvým, u kterých lze předpokládat, že je možné dosáhnout jejich nápravy a resocializace mírnějším trestem než je nepodmíněný TOS. Stát tím přebírá větší odpovědnost za nápravu pachatele trestného činu a snaží se pachateli aktivně pomoci při jeho resocializaci, a to především prostřednictvím probačních institutů. Použití alternativních opatření by mělo pachatele především motivovat ke změně chování, upuštění od trestné činnosti a získání prostředků k odškodnění poškozeného. Ovšem je nutné, aby byl pachatel ochoten se na jejich výkonu aktivně podílet.

Ukládání alternativních opatření s sebou nese mnohá pozitiva, jak už jsem naznačila, jde o sankce ekonomicky méně náročnější než TOS, poškozený má větší šanci dosáhnout náhrady za způsobenou újmu u pachatele, který je ponechán na svobodě, nejsou překážkou pro opětovné začlenění do společnosti a u pachatelů se vyskytuje menší míra recidivy.

V České republice probíhá řešení alternativních věcí ve dvou rovinách, za prvé v rámci systému platného trestního práva a za druhé mimo tento systém, v prostředí, které samo není právem regulováno, ale lze v něm dosáhnout řešení, které má následky v trestněprávní oblasti. V prvním případě dále nejčastěji dělíme alternativní trestní opatření

¹⁹ ŠČERBA, Filip, *Alternativní tresty...*, s. 20-21.

²⁰ *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky* [online]. vscr.cz, 2012 [cit. 27.12.2013]. Dostupné na <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Ro%C4%8Denka%202012.pdf>.

²¹ *Týdenní statistické hlášení* [online]. vscr.cz, datum 13.11.2013 [cit. 27.12.2013]. Dostupné na <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/T%C3%BDenn%C3%AD%20statistick%C3%A9%20hl%C3%A1%C5%A1en%C3%AD/2013/TSH%2013.11.2013.pdf>.

²² ŠČERBA, Filip, *Alternativní tresty...*, s. 15.

podle toho, v jaké fázi trestního řízení je lze použít, na hmotněprávní a procesní. Mezi hmotněprávní opatření se řadí alternativní tresty a alternativy k potrestání, zatímco procesní alternativní opatření jsou tzv. odklony v trestním řízení.²³ Systém alternativních opatření bych tedy shrnula následovně:

1. Alternativy v oblasti trestního práva

a. Hmotněprávní alternativní opatření

- *alternativní tresty*
- *alternativy k potrestání*

b. Procesní alternativní opatření, tzv. odklony v trestním řízení

2. Alternativní postupy směřující k řešení trestních věcí realizované mimo systém trestního práva, zejména sem patří *mediace*

Zvláštní kategorii alternativních opatření představují výchovná opatření ukládaná mladistvým podle **zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže**, ve znění pozdějších předpisů (dále „ZSM“). Jejich zvláštnost spočívá v tom, že je možné je užit i v průběhu trestního řízení, před rozhodnutím soudu pro mládež o vině, mladistvý však s uložením daného opatření musí vyslovit souhlas. Hlavním cílem výchovných opatření je začít co nejdříve na mladistvého výchovně působit.²⁴

2.2.1 Alternativní tresty

Pojem alternativní trest samotný zákon nezná a také neexistuje žádná jednotná definice. Obecně se však pod ním chápou „*takové druhy trestů které, i když nejsou spojeny s odnětím osobní svobody pachatele, zaručují naplnění účelu trestu, stejně jako by byl vykonán TOS.*“²⁵ Tento pojem můžeme také definovat jako specifické postupy využívané alternativně oproti standardnímu trestnímu řízení a zvláštní formy reakce na trestnou činnost představující alternativu k tradičnímu TOS.²⁶ Do tak širokého vymezení spadají všechny tresty uvedené v §52 TZ, s výjimkou nepodmíněného TOS. Do užšího pojetí se pak řadí pouze tresty, které jsou náhradou za nepodmíněný TOS, a to *trest domácího vězení, obecně*

²³ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 15-16.

²⁴ ŠČERBA, Filip, *Alternativní tresty...*, s. 32.

²⁵ KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Základy kriminologie...*, s. 262.

²⁶ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení...*s. 3.

prospěšných prací, peněžitý trest, podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem a peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu u mladistvých. Tyto alternativní tresty nelze uložit společně s nepodmíněným TOS. V případě peněžitého trestu tato neslučitelnost platí pouze omezeně, a to v případě, že je ukládán na základě §67 odst. 2 písm. b) TZ.

Alternativní tresty nezbavují pachatele svobody, ale při jejich výkonu je pachatel povinen dodržovat určitá omezení a plnit povinnosti stanovené soudem. Omezení a povinnosti nejsou zákonem definována, záleží na uvážení soudu, který je ukládá s přihlédnutím k osobě pachatele. Může se jednat např. o zákaz zdržování se na určitém místě nebo omezení styku s určitou skupinou osob také zákaz konzumace alkoholu a jiných návykových látek a další. V průběhu výkonu trestu probační úředník kontroluje, zda odsouzený podmínky uloženého trestu, omezení a povinnosti dodržuje. V případě, že pachatelovo chování není v souladu s rozhodnutím soudu, může soud uložit sekundární sankci, kterou nejčastěji bývá TOS.

Dalším druhům alternativních opatření, tedy *alternativě k potrestání a odklonu v trestním řízení* se blíže věnovat nebudu, protože nejsou předmětem zájmu této práce.

3 TREST OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

3.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA A HISTORICKÝ VÝVOJ

Trest obecně prospěšných prací (dále „OPP“) je velmi významnou a méně nákladnou alternativou k trestu odnětí svobody. Má charakter probační ambulantní sankce, která se opírá o myšlenku resocializace. Může mít i funkci restituční, která umožňuje pachatelům bez finančních prostředků, aby alespoň částečně jeho výkonem přispěli k náhradě škody způsobené trestným činem. Jak jsem uvedla výše, zavádění alternativních trestů bylo především reakcí na přeplněnost věznic a problémy spojené s TOS a ani trest OPP není výjimkou. K jeho pozitivům proto můžeme řadit uvolnění míst ve věznicích a úsporu nákladů s tím spojených, ale i větší zapojení veřejnosti do procesu resocializace pachatele a zvýšení zájmů společnosti o způsobu zacházení s pachateli.²⁷

Podstatou tohoto trestu je *povinnost odsouzeného osobně provést ve stanoveném rozsahu práce, které nesmí sloužit výdělečným účelům, a to bezplatně a ve svém volném čase.*²⁸ Z této definice je nesporný punitivní charakter tohoto trestu, který spočívá zejména v tom, že soud rozhoduje o délce uloženého trestu v rámci zákonného rozsahu, výkon omezuje pachatelův volný čas a práce je odpracována bez nároku na peněžitou odměnu. Důležitou roli nepochybně hraje i fakt, že trest OPP je možné přeměnit na TOS, trest domácího vězení nebo peněžitý trest, pokud nejsou dodržovány stanovené sankce. I přes tento punitivní charakter je důležité zdůraznit, že tento druh trestu není pouze negativní zkušeností pro pachatele, ale má pro něj i řadu pozitivních znaků. Tím, že je pachatel ponechán na svobodě, nedochází k narušení jeho rodinných a sociálních vztahů a není vystaven nepříznivým dopadům vězeňského prostředí.²⁹ Dále bych jako pozitivum uvedla skutečnost, že se po řádném výkonu trestu na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen, tedy dochází k fikci neodsouzení (§65 odst. 4 TZ).

Trest OPP je určen zejména pro pachatele, kteří se dopustili méně závažné trestné činnosti, kdy není třeba ukládat TOS, ale zároveň nepostačuje nebo není vhodné uložení pouze peněžitého trestu. Není určen jen pro prvopachatele, ale zaměřuje se i na pachatele, kteří se dopustili trestné činnosti opětovně. V současné české právní úpravě je však zakotveno

²⁷ SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva...*, s. 114.

²⁸ SUCHÝ, Oldřich, VÁLKOVÁ, Helena. Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy*, 1996, č. 4, s. 151.

²⁹ Tamtéž, s. 152.

doporučení, neukládat trest OPP pachatelům, kteří tento trest již dříve nevykonali úspěšně (§62 odst. 2 TZ).

Je na místě upozornit na fakt, že přestože se jedná o odlišné instituty, často dochází k záměně pojmů OPP za veřejně prospěšné práce. OPP je druhem trestu, ukládaný soudem za TČ, zatímco veřejně prospěšné práce podle zákona **č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti**, jsou časově omezené pracovní příležitosti spočívající zejména v údržbě veřejných prostranství, budov a komunikací nebo v obdobných činnostech ve prospěch obcí nebo státních a jiných obecně prospěšných institucí. Obsah těchto prací s OPP je tedy dost podobný, proto hlavní rozdíl spočívá v tom, že po odpracování veřejně prospěšných prací dostává uchazeč finanční odměnu.

Důležitou úlohu pro ukládání OPP sehrál rozvoj sociálních prací a sociální pedagogiky, které jsou pro uplatňování tohoto trestu nezbytné. Jako první byl trest OPP zaveden ve Velké Británii zákonem o trestním soudnictví (Criminal Justice Act), jako tzv. community service, v roce 1972, a od té doby se stal součástí trestních systémů většiny evropských států.³⁰

Podle vzoru ostatních států byl trest zakotven i do českého právního řádu, **novelou č. 152/1995 Sb.**, účinnou od 1. 1. 1996, jako alternativa k TOS. Vzhledem ke své povaze byl trest OPP zařazen ve výčtu trestů mezi TOS a peněžitý trest. Původně bylo možné trest uložit v rozsahu od 50 do 400 hodin pachateli, který spáchal TČ, jehož horní hranice nepřevyšovala 5 let odnětí svobody. Takto široce vymezený okruh využití tohoto alternativního trestu byl odbornou veřejností kritizován, protože zahrnuje i skutkové podstaty TČ, u kterých uložení trestu OPP není vhodné.³¹ Kritizována byla taky skutečnost, že na rozdíl od jiných zemí byl trest do českého práva zaveden bez jakékoli dlouhodobé přípravy pro vytvoření organizačních nebo personálních podmínek. Zejména z tohoto důvodu se zpočátku tento trest ukládal jen velmi zřídka.³²

Uplatňování trestu OPP výrazně ovlivnilo přijetí **zákona č. 257/2000 Sb.**, kterým byla ustanovena Probační a mediační služba, mezi jejíž činnost byla zákonem svěřena i kontrola nad výkonem trestu OPP.

K další významným změnám došlo přijetím **novely č. 265/2001 Sb.**, která nově koncipovala tento trest jako alternativu nejen k TOS, ale vůči kterémukoli trestu. Toto řešení

³⁰ SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva...*, s. 116.

³¹ Tento názor se objevil v řadě článků, např. JELÍNEK, Jiří. Novelizace trestního zákona 1995. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 9, s. 10., dále HANÁK, Václav. Sazba trestu obecně prospěšných prací a jeho přeměna v trest odnětí svobody, *Právní praxe*, 1998, č. 4, s. 231 – 236.

³² CHROMÝ, Jakub. K efektivitě výkonu obecně prospěšných prací (vybrané otázky). *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2006, č. 3, s. 242.

podle Ščerby³³ není příliš vhodné, protože prvotním smyslem trestu OPP je nahrazování TOS. Tím, že soudy nahrazují jeden alternativní trest druhým, se vytrácí jejich původní účel a nedochází ke snižování počtu uvězněných osob. Rozšířen byl i okruh subjektů, v jejichž prospěch lze trest vykonat. Původně bylo možné trest vykonat pouze ve prospěch obcí, po novelizaci se výčet rozšířil o státní nebo jiné obecně prospěšné instituce, práce by však neměla sloužit k jejich výdělečným účelům (§45 odst. 3 starý TZ). Další změnou je, že soud může pachateli uložit po dobu výkonu trestu přiměřená omezení a povinnosti, uvedené v §26 odst. 4 starého TZ, které mají přispět k tomu, aby odsouzený vedl řádný život. Od roku 2002 je soud dále povinen přihlídnout při ukládání trestu ke stanovisku pachatele a k jeho zdravotní způsobilosti. Všechny tyto změny a zejména přijetí zákona o Probační a mediační službě se promítly v trestním řádu. Změnám, ke kterým došlo přijetím **nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.** a jeho novelizacím se budu blíže věnovat v následujících kapitolách.

Uložení trestního opatření OPP mládeži za zákonem stanovených podmínek je možné od roku 2004, přijetím **zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže.**

3.2 HMOTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

V této kapitole bych chtěla uceleně shrnout problematiku trestu OPP, tak jak je uvedena v současné právní úpravě a poukázat na změny, kterými tento trest prošel od svého zavedení. Zamyslet se, jestli jsou tyto změny k lepšímu nebo horšímu.

Problematika trestu OPP je obsažena v ustanoveních **§62 – 65 TZ.**

3.2.1 Okruh trestných činů, u kterých lze trest OPP uložit

Trest OPP může soud uložit, pokud jsou kumulativně splněny následující 2 podmínky. Jako první je v zákoně uvedeno, že se pachatel dopustil **přečinu**, tj. *všechny nedbalostní TČ nebo úmyslné TČ, u kterých je stanovena horní hranice trestní sazby do 5 let.* To znamená, že se už tak široký okruh TČ ještě více rozšířil, a to o TČ, u nichž horní hranice odnětí svobody převyšuje 5 let, pokud byly spáchané z nedbalosti. Takové rozšíření okruhu TČ je pro mě nepochopitelné, vzhledem k tomu, že i předchozí úprava byla odbornou veřejností kritizována

³³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 279.

jak jsem uvedla výše. Naštěstí soudy v praxi vycházejí z toho, že se vzhledem k přepočtovým pravidlům, využívaných pro přeměnu trestu, jedná o alternativu ke krátkodobým TOS, a to s výměrou do několika měsíců. Z tohoto pravidla se připouštějí výjimky a to s přihlédnutím ke každému individuálnímu případu. K této otázce se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR (dále „NS“) ve svém rozhodnutí ze dne 28. března 2001, sp. zn. 7 Tz 39/2001.

Druhou podmínkou je fakt, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a s přihlédnutím k osobě pachatele **není třeba ukládat jiný trest**. Samostatně lze tedy trest uložit, pokud je taková sankce v daném případě dostatečná. Trest OPP lze uložit i vedle jiného trestu, nikdy však nemůže být uložen společně s TOS nebo domácím vězením, což vyplývá z účelů těchto trestů (§53 odst. 1 TZ)

Pokud jsou tyto podmínky splněny, lze trest OPP uložit, i když trestní zákoník u daného TČ takový trest nestanoví (§53 odst. 2 TZ).

Na základě zkušeností z praxe, byla novým TZ omezena možnost ukládat trest OPP opakovaně odsouzeným, kteří v předchozích případech výkon trestu mařili nebo řádně nevykonali.³⁴ V §62 odst. 2 TZ je stanoveno, že *soud trest OPP zpravidla neuloží, jde-li o pachatele, kterému byl tento trest v předcházejících 3 letech přeměněn na TOS*. Nejedná se však o absolutní zákaz. Soud po přihlédnutí ke kladnému postoji pachatele nebo k zásadním změnám, které nastaly oproti předchozímu odsouzení, může trest OPP opakovaně uložit. Rozhodování je tedy ponecháno na uvážení soudu. Zákon pro omezení ukládání trestu OPP uvádí pouze přeměnu na TOS, nikoli na trest DV nebo peněžitý trest, na které lze trest také přeměnit. Podle mého názoru není rozdíl mezi tím, jestli došlo k přeměně trestu na TOS, DV nebo peněžitý trest. Soud by neměl rozlišovat, na co byl trest přeměněn, ale hlavně by měl přihlížet ke skutečnosti, že odsouzený uložený trest mařil nebo nevykonal. Proto de lege ferenda navrhuji §62 odst. 2 TZ o tyto dva tresty doplnit.

3.2.2 Druh práce

Druhy prací, které odsouzený může vykonat jsou v zákoně uvedeny demonstrativně, a to v §62 odst. 3 TZ. Práce podle tohoto ustanovení *slouží k údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných činnostech ve prospěch obcí, nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají vzděláním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní,*

³⁴ KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Základy kriminologie...*, s. 230.

náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností. Základní podmínkou pro uložení OPP je vždy její obecná prospěšnost a výsledek této činnosti musí sloužit širšímu okruhu lidí.³⁵

V roce 2010 bylo v novém TZ oproti staré právní úpravě vypuštěno slovo „*obdobné*“. Díky tomu lze vedle manuálních prací vykonávat i práce kvalifikované, což má především význam u činností vykonávaných ve prospěch jiných institucí než obcí. Vzhledem k omezeným počtům pracovních míst sice nebude vždy možné, aby odsouzený mohl vykonávat práci v oboru, pro kterou má kvalifikaci. Pokud by to ale bylo odsouzenému umožněno, zvýší se tím podle mého názoru snaha odsouzeného o řádné vykonání trestu. Navíc využití vyšších odborných znalostí odsouzeného bude i víc obecně prospěšné pro společnost.³⁶

3.2.3 Stanovisko pachatele, jeho zdravotní způsobilost a možnosti uložení trestu

Soud při ukládání trestu přihlédne ke stanovisku pachatele, k jeho zdravotnímu stavu a k možnosti uložení tohoto trestu. Je-li pachatel zdravotně nezpůsobilý k výkonu soustavné práce, soud trest neuloží (§64 TZ).

Jak vyplývá ze shora uvedeného ustanovení, k uložení trestu postačí **stanoviska pachatele**. Trest OPP tedy není podmíněn souhlasem pachatele, jako je tomu v některých zahraničních právních úpravách (např. ve Velké Británii, Francii a Švýcarsku) a nebylo vyslyšeno ani *Doporučení Rady Evropy R (92) 16*, kde se radí souhlas vyžadovat. Přesto postoj pachatele k výkonu trestu má určitý význam při rozhodování soudu, zda trest OPP uloží nebo zvolí jiný vhodnější trest. V případě, že pachatel ve stanovisku vyjádří nesouhlas s uložením trestu, může se soud rozhodnout takové stanovisko nerespektovat a trest OPP uložit. V této situaci je však možné namítat porušení zásady účelnosti takto uložené sankce, protože negativní postoj pachatele může být překážkou k výkonu trestu. Uložení by tak mohlo být pouhou formalitou, po které by následovala přeměna trestu.³⁷

Odborníci zdůvodňují potřebu souhlasu názory, vycházejícími z právního a penitenciárního hlediska. Z *právního hlediska* se řešila především otázka, jestli není ukládání trestu OPP v rozporu s mezinárodními úmluvami zakazujícími po někom požadovat nucenou práci. Podle negativního výčtu, stanoveného v čl. 9 odst. 2 Listiny, se za nucenou práci

³⁵ PŮRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník: komentář I*, § 1-139. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 842.

³⁶ SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva...*, s. 121.

³⁷ SOTOLÁŘ, Alexander, PŮRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení...*, s. 318.

nepovažuje práce ukládaná osobám ve výkonu TOS nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující TOS. Na základě tohoto článku je zřejmé, že výkon OPP uložený soudem, nelze považovat za nucenou práci, ale přetrvává spor o to, zda se bez dobrovolného souhlasu odsouzeného nejedná o donucování k práci. Proto někteří odborníci souhlas odsouzeného s výkonem trestu OPP bezpodmínečně požadují, jiní odborníci však poukazují na irelevantnost takového souhlasu, který je dán pod hrozbou uložení přísnějšího trestu.³⁸

Z *penitenciárního hlediska* se poukazuje na výchovnou funkci trestu OPP. Zásadně lze souhlasit s tím, že dání souhlasu může být významnou zárukou toho, že pachatel trest skutečně řádně vykoná. I ti, kdo jsou přesvědčeni o tom, že z právního hlediska není souhlasu třeba, se shodují s názorem, že pozitivní motivace pachatele k výkonu trestu je důležitou součástí pachatelovy resocializace. Ščerba³⁹ však poukazuje na fakt, že k dosažení resocializace pachatele by mělo postačit i poskytnutí pachatelova stanoviska, jak to požaduje současná česká úprava. Protože pro zajištění úspěšného vykonání trestu OPP, není potřeba souhlasu pachatele s uložením trestu, ale je nutné spolehlivě zjistit jeho postoj a motivaci k výkonu uloženého trestu. Postoj pachatele soud nejlépe zjistí po projednávání podmínek výkonu tohoto trestu mezi pachatelem a probačním úřadem. Taková úvaha je podle mě správná, protože ne vždy poskytnutí souhlasu znamená, že pachatel trest skutečně úspěšně vykoná. Pachatel může dát souhlas jen proto, aby se vyhnul uložení trestu ve vyšší výměře než 300 dnů, což je nejzávažnější důsledek přeměny trestu OPP.

Jak už jsem zmínila, soud při ukládání trestu OPP kromě stanoviska musí přihlídnout i ke **zdravotnímu stavu pachatele**. Pokud by bylo už v době ukládání trestu jasné, že pachateli jeho zdravotní stav neumožní osobně vykonávat soustavnou práci, soud takový trest neuloží. Není důležité posuzovat pouze tělesnou způsobilost, ale velký důraz se klade i na duševní stav pachatele.⁴⁰ Pro mladistvé je ukládání opatření OPP specifikováno v §26 odst. 1 ZSM, kde je stanoveno, že OPP nesmí vzhledem ke své povaze nebo okolnostem, za kterých jsou vykonávány, ohrožovat zdraví, bezpečnost nebo mravní vývoj mladistvých.

Možnosti uložení trestu jsou dalším předpokladem, ke kterému by soud měl přihlídnout při rozhodování o trestu OPP. Pod tímto pojmem měl zákonodárce nejspíš na mysli, že soud bude při ukládání trestu přihlížet i k tomu, zda existuje dostatek pracovních míst v místě bydliště pachatele nebo v jeho okolí apod.

³⁸ KARABEC, Zdeněk, ROZUM, Jan. K problematice souhlasu pachatele s uložením trestu obecně prospěšných prací. *Právní praxe*, 1998, č. 4, s. 228.

³⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 282.

⁴⁰ SOTOLÁŘ, Alexander, PŮRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení...*, s. 322 - 323.

3.2.4 Výměra a doba výkonu trestu

Podle §63 odst. 1 TZ může soud dospělým odsouzeným uložit trest OPP ve výměře **od 50 do 300 hodin**. Od předchozí právní úpravy došlo ke snížení rozmezí o 100 hodin, což byla nejspíš reakce na kritiku původní výměry, která byla považována za příliš vysokou, vzhledem ke srovnání se zahraniční právní úpravou jiných států. Navíc i praxe ukázala, že při ukládání OPP ve výměře vyšší než 300 hodin, je větší šance že odsouzení trest nevykonají. A to hlavně z toho důvodu, že příliš vysoká výměra způsobuje nerespektování uložených podmínek, zhoršení pracovního tempa a ztrátu motivace trest vykonat.⁴¹

Z judikatury se dovozuje, že vyměření trestu OPP není limitováno pouze horní hranicí 300 hodin, ale i horní hranicí sazby trestu odnětí svobody, kterou zákon stanoví za spáchaný přečin. Soud tak může uložit trest OPP pouze v takové výměře, aby při jeho úplné přeměně nebyla překročena horní hranice TOS za příslušný TČ. Trest OPP se v maximální výměře nepřipouští u TOS se sazbou do 6 měsíců.⁴² Vzhledem k přepočtovým pravidlům pro přeměnu trestu OPP (blíže v kapitole 3.2.5) může soud u těchto deliktů uložit trest v maximální výměře 180 hodin.⁴³

Počet hodin, které má odsouzený vykonat, musí být soudem přesně uveden v odsuzujícím rozsudku. Při stanovení výměry, přihledne soud u každého konkrétního případu ke skutečnostem uvedeným v ustanovení §39 TZ. Rozsah hodin stanovený v zákoně je neměnný, a proto není možné jeho mimořádné zvyšování nebo snižování a to ani v případě, kdy dochází k ukládání tohoto trestu vedle trestu stejného druhu.

Od 1. 12. 2011 bylo nově v §65 odst. 1 TZ stanoveno, že je odsouzený povinen vykonat OPP nejpozději **do dvou let** od nařízení výkonu tohoto trestu. Doba výkonu trestu byla tedy prodloužena o jeden rok oproti přechozí právní úpravě. Zákon také počítá s tím, že během výkonu může dojít k překážkám na straně odsouzeného, kvůli kterým nebude možné trest dočasně vykonávat. Proto se do dvouleté lhůty nezapočítává doba, po kterou odsouzený nemohl odpracovat OPP *ze zdravotních nebo zákonných překážek, nebo byl ve vazbě či ve výkonu TOS* (§65 odst. 1 písm. a) a b) TZ). Jako překážku zákon už nepovažuje pobyt v cizině, který byl dříve ve výčtu uveden. K této změně došlo zřejmě hlavně z důvodu, že mnoho odsouzených odcestovalo do zahraničí, s úmyslem oddálit vykonání uloženého trestu.

⁴¹ ZEZULOVÁ, Jana, KABÁTOVÁ, Ivana. Několik poznámek k alternativnímu trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 1997, č. 6, s. 12.

⁴² Srov. rozsudek NS ČR ze dne 23. května 2007, sp. zn. 4 Tz 34/2007

⁴³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 285

Nikde v zákoně není uvedeno, kolik hodin denně by měl odsouzený maximálně vykonat. Proto nastávají případy, kdy se někteří odsouzení snaží co nejrychleji trest odpracovat a z toho důvodu pracují déle než obvyklých 8 hodin i několik dní po sobě. Ve většině takových případech tím dochází k výkonu nekvalitní práce a taky k ohrožování zdravotní bezpečnosti odsouzeného. Na druhou stranu jsou i odsouzení, kteří se snaží prodloužit výkon OPP na co nejdelší dobu, protože doufají, že tak nebudou muset odpracovat soudem stanovený počet hodin. Kuchta⁴⁴ proto navrhuje, aby byl stanoven minimální a maximální počet hodin, které může odsouzený za den vykonat. Třeba jenom odkazem na příslušná ustanovení v Zákoníku práce.

Odsouzený musí vedle výměry a dvouleté doby ještě respektovat harmonogram výkonu práce, který byl stanoven probačním úředníkem během projednávání podmínek výkonu trestu s odsouzeným. Nedodržování tohoto harmonogramu může mít za následek rozhodnutí soudu o přeměně trestu OPP na jiný trest.⁴⁵

Protože je pachatel ponecháván na svobodě, musí být schopen po dobu výkonu trestu vést **řádný život**. Podle rozhodnutí NS ČR ze dne 8. března 2003, sp. zn. 4 Tz 16/2003 se řádným životem rozumí *dodržování právního řádu, plnění povinností vůči státu a společnosti, nezneužívání svých práv, nenarušování občanského soužití a nepáchání přestupků či jiných deliktů*. K vedení řádného života mají směřovat přiměřená omezení a povinnosti, demonstrativně uvedené v §48 odst. 4 TZ, která soud může po dobu výkonu trestu odsouzenému uložit. Zpravidla se dále odsouzenému uloží nahradit škodu podle svých schopností a vydat bezdůvodné obohacení, které přečinem získal.

V případě **mladistvých pachatelů** horní hranice sazby OPP nesmí převyšovat polovinu horní hranice stanovené v trestním zákoníku, tedy *od 50 do 150 hodin* (§26 odst. 1 ZSM). V zájmu využití výchovného působení rodiny, školy nebo jiných subjektů, může soud pro mládež uložit vedle trestního opatření OPP některá z výchovných opatření uvedených v ustanovení §15 odst. 2 ZSM. Na tento fakt poukazuje i TZ v ustanovení §63 odst. 3 v případě pachatele ve věku blízkému věku mladistvých.

⁴⁴ KUCHTA, Josef. Trest obecně prospěšných prací - přítomnost a budoucnost. In KANDALEC, Pavel (ed). *Dny veřejného práva: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 111.

⁴⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, 2011, s. 287.

3.2.5 Přeměna trestu OPP

Za neplnění podmínek trestu OPP předpokládá zákon v ustanovení §65 odst. 2 TZ uložení sankce, a to formou přeměny na jiný trest. O přeměně může soud rozhodnout z důvodů, že pachatel:

- *nevede řádný život,*
- *vyhýbá se nástupu výkonu trestu,*
- *bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu,*
- *jinak maří výkon trestu, nebo*
- *ve stanovené době trest zaviněně nevykonává.*

Současný TZ od předchozí úpravy důvody podrobněji specifikoval a rozšířil tak, aby bylo sankcionováno veškeré nežádoucí jednání odsouzeného, které by mohlo ohrozit výkon uloženého trestu. Mezi nežádoucí jednání tak může spadat i to, že pachatel vykonává trest OPP v podnapilém stavu, dostavuje se na výkon OPP později než je v harmonogramu sjednáno, nebo odvádí soustavně nekvalitní práci. K přeměně trestu postačí porušení jen jednoho z výše uvedených důvodů.

Při přeměně je třeba klást velký důraz na prokazování *zavinění*. Protože ne vždy dochází k překážce na straně pachatele, např. může nastat situace, kdy subjekt, pro který má být práce vykonána, nestanoví odsouzenému druh práce nebo dobu a místo výkonu práce. Za zaviněné nevykonání trestu nelze ani považovat onemocnění nebo úraz pachatele.⁴⁶

Velké problémy v praxi soudům dělal výklad pojmu „*stanovená doba*“. S upřesněním tohoto pojmu úzce souvisí i otázka, zda může soud rozhodnout o přeměně trestu již v průběhu dvouleté doby určené pro výkon trestu. Obě tyto otázky upřesnil NS ČR ve své judikatuře⁴⁷, když definoval pojem *stanovená doba* jako *konkrétní časové vymezení v harmonogramu práce, ve kterém má odsouzený práci vykonat*. Pokud při projednávání výkonu trestu nebyla doba takto stanovena, rozumí se stanovenou dobou dvouletá lhůta uvedená v §65 odst. 1 TZ. Z rozhodnutí vyplývá také to, že je možné přeměnit trest před uplynutím dvouleté lhůty, pokud odsouzený nezačal vykonávat trest, aniž mu v tom bránil závažný důvod. Současná právní úprava odstranila tyto pochybnosti, když v ustanovení §65 odst. 2 stanovila, že *trest OPP je možné přeměnit před uplynutím dvouleté lhůty*.

⁴⁶ SOTOLÁŘ, Alexander, PŮRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení...*, s. 326 – 327.

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. října 1998, sp. zn. 7 Tz 138/98.

Trest OPP bylo možné od počátku jeho zavedení do české právní úpravy přeměnit na TOS. Přijetím dalších novel byla možnost přeměny trestu OPP rozšířena na další dva tresty, a to trest domácího vězení a peněžitý trest. Zákon nestanovuje, podle jakých kritérií by měl soud rozhodovat o tom, na jaký druh trestu má OPP přeměnit, proto bude záviset pouze na úvaze soudu. Ta by měla především vycházet z toho, za jakých okolností dochází k přeměně trestu, zda jde o závažné důvody a také z osobních a rodinných poměrů odsouzeného.⁴⁸

V případě přeměny trestu na trest domácího vězení musí být splněny podmínky stanovené v §60 odst. 1 TZ. S takovou přeměnou trestu tedy musí odsouzený vyjádřit souhlas. Původně byl v právní úpravě zakotven náhradní TOS pro případ zmaření trestu DV, nicméně novela č. 390/2012 Sb. tuto možnost odstranila.

V porovnání s předchozí právní úpravou, došlo ke zpřísnění přepočtových pravidel, když se v §65 odst. 2 TZ uvádí, že *každá i jen započatá hodina nevykonaného trestu se počítá za 1 den TOS nebo 1 den domácího vězení*. Předchozí trestní zákon totiž stanovil, že každé dvě, byť započaté hodiny OPP se přeměňovaly na jeden den TOS. Domnívám se, že i když došlo k tomuto zpřísnění, je přepočet stále mírný. Vzhledem k tomu, že doba přeměněného trestu, může maximálně činit 300 dnů (u mladistvých 150 dnů), což u většiny přečtinů nedosahuje ani dolní hranice zákonem stanovené sazby TOS.

Relativně nově je v zákoníku zakotvena možnost přeměny trestu OPP na peněžitý trest. S uložením tohoto trestu je soud povinen, pro případ jeho nevykonání, stanovit náhradní TOS, který nesmí být přísnější nežli trest, který by pachateli hrozil v případě přeměny na TOS (§65 odst. 2 písm. b TZ). Nemyslím si, že je zakotvení této přeměny na další alternativní tresty správným krokem, a to zejména kvůli zachování autority trestu OPP.

3.2.6 Výjimečné ponechání nebo prodloužení trestu OPP

Další významná změna týkající se trestu OPP je zakotvena v §65 odst. 3 TZ, podle kterého, může být výjimečně ponechán tento trest v platnosti nebo může být prodloužena doba výkonu trestu až o 6 měsíců, i když odsouzený zavinil příčinu k jeho přeměně. Využití tohoto ustanovení by mělo být podloženo okolnostmi případu a osobou odsouzeného.

Soud je vedle ponechání trestu v platnosti povinen tento trest zpřísnit, a to třemi možnostmi uvedenými v TZ. Jedná se o *stanovení dohledu probačního úředníka* po dobu

⁴⁸ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář I., § 1-139*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 864.

výkonu nad odsouzeným nebo uložení dalších *přiměřených omezení a povinností*, popřípadě *výchovných opatření*, pokud se jedná o odsouzeného blízkého věku mladistvých.

3.2.7 Zahlazení odsouzení

Jedena z největších pozitivních věcí na trestu OPP je, že se *na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen, jakmile trest úspěšně vykoná nebo pokud bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno* (§65 odst. 4 TZ). To znamená, že po řádném výkonu trestu, není trest zaznamenán ve výpisu z rejstříků trestů. Podle mého názoru je právě tohle největší motivací pro prvopachatele k tomu, aby trest OPP vykonali.

3.3 PROCESNĚ PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

Problematika procesněprávní stránky trestu OPP je z velké části upravena v ustanoveních §335 – 340b TŘ. Protože při výkonu a kontrole tohoto trestu má PMS ČR neodmyslitelnou úlohu, nesmíme zapomínat ani na **zákon č. 257/2000 o PMS**, kterým je blíže činnost PMS specifikována.

3.3.1 Postup před nařízením výkonu trestu

Samotnému nařízení výkonu trestu předchází rozhodnutí, podle něhož se má trest vykonat. Tímto rozhodnutím může být *odsuzující rozsudek* (§120 a násl. TŘ) nebo *trestní příkaz* (§314e TŘ). Protože trestní příkaz soudce vydává i bez projednávání věci v hlavním líčení, je nutné před jeho vydáním zjistit možnosti výkonu trestu OPP, zdravotní způsobilost obviněného a také jeho stanovisko k uložení trestu. Všechny tyto informace soudce získá ze zprávy probačního úředníka, kterou si musí vyžádat (§314e odst. 3 TŘ).

Jakmile se rozhodnutí soudu stane vykonatelným, předseda senátu zašle jeho opis probačnímu úředníkovi. Tato praxe byla zavedena 1. 1. 2010, do té doby se opis zasílal okresnímu soudu, v jehož obvodu má odsouzený uložený trest vykonat, aby následně mohl rozhodnout o druhu a místě výkonu trestu.

Již v této fázi je úloha probačního úředníka velmi důležitá. Jeho úkolem je totiž spolupráce se střediskem PMS a komunikace s odsouzeným, na základně které navrhne soudu druh a místo výkonu trestu. Při vypracování zprávy by měl vycházet z informací, které získal od odsouzeného. Jedná se především o pachatelovu zdravotní způsobilost, jeho motivaci a postoj k výkonu trestu nebo pracovní kvalifikaci. Důležité je i zohlednit to, jestli se jedná o pachatele zaměstnaného nebo nezaměstnaného a podle toho zjistit jeho časové možnosti. Probační úředník také vychází z potřeby vykonávat trest co nejbližší místu bydliště, což je uvedeno přímo v §336 odst. 2 TŘ. Toto je pro pachatele výhodné, převšim z toho důvodu, že za OPP nemusí daleko cestovat a také je většinou obeznámen s pracovními podmínkami. Na druhou stranu je v zákoně uvedeno, že se souhlasem odsouzeného může být trest vykonáván i mimo tento obvod. Tato situace může podle mě nastat v případě, kdy odsouzený bude chtít odpracovat OPP v anonymitě, mimo okruh svého bydliště, kde by ho lidé mohli poznat.

Usnadnit práci probačního úředníka při vyhledávání druhu a místa výkonu trestu má spolupráce se střediskem PMS, které od 1. 1. 2010 mapují situaci stávajících a nových pracovních možností u státních i nestátních organizací. Podle §388 odst. 2 TŘ středisko shromažďuje od obecních úřadů a obecně prospěšných institucí požadavky na výkon trestu. Z těchto požadavků by mělo být patrné, jaký druh práce nabízí a v jakém rozsahu, místo, kde bude práce vykonávána, případně, je-li k výkonu nutná kvalifikace.⁴⁹ Zároveň jsou obecní úřady a obecně prospěšné instituce povinny sdělovat všechny podstatné změny svých požadavků a informovat o aktuálním počtu volných míst. Všechny tyto informace jsou potom evidovány v celostátním elektronickém katalogu, do kterého vedle pracovníků PMS mají přístup i soudci a vyšší soudní úředníci.⁵⁰

3.3.2 Nařízení výkonu trestu

Na základě návrhu probačního úředníka rozhodne okresní soud, který trest OPP uložil, *usnesením o druhu a místě výkonu trestu.*⁵¹ Proti tomuto usnesení není přípustná stížnost.⁵²

Podle Ščerby⁵³ je však §336 odst. 2 TŘ neúplné, protože zákonodárce nepamatuje na situaci, kdy trest OPP uloží nikoli okresní, ale krajský soud. K tomu podle autora může dojít ve dvou případech, jejichž řešení dovozuje z §315 odst. 2 TŘ o příslušnosti ve vykonávacím

⁴⁹ ŽATECKÁ, Eva. *Postavení...*, s. 83.

⁵⁰ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace – možnosti řešení trestných činů*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 91.

⁵¹ §336 odst. 2 TŘ

⁵² §141 odst. 2 TŘ

⁵³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 295.

řízení. Zákodárce zde uvádí, že *pokud není stanoveno jinak, rozhoduje o výkonu trestů soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni*. Z toho vyplývá, že pokud bude rozhodovat o uložení trestu OPP krajský soud jako soud druhého stupně, bude k výkonu trestu příslušný okresní soud, který rozhodoval ve věci v prvním stupni. Pokud ovšem bude ve výjimečných případech krajský soud rozhodovat jako soud prvního stupně, bude rozhodovat i o výkonu trestu.

Odsouzený musí být v usnesení o druhu a místě výkonu trestu poučen o svých povinnostech. Podle §336 odst. 3 TŘ jsou stanoveny dvě základní povinnosti odsouzeného, a to *dostavit se do 14 dnů od oznámení rozhodnutí na středisko PMS a v den stanovený probačním úředníkem na obecní úřad nebo instituci, za účelem nástupu výkonu trestu*. Součástí poučení je i upozornění na následky nesplnění těchto povinností.

Po nabytí právní moci rozhodnutí, soud vyrozumí PMS a zároveň opatřením ustanoví probačního úředníka kontrolou nad výkonem trestu.

Poté by mělo dojít co nejdříve ke schůzce odsouzeného s probačním úředníkem, která má sloužit zejména k dojednání bližších podmínek výkonu trestu. Předně je odsouzenému stanoven den nástupu výkonu OPP a pracovní harmonogram, ve kterém je časově rozvržen celý výkon trestu, a to tak, aby jej odsouzený vykonal do dvou let od jeho nařízení. Protože je pro odsouzeného dodržování tohoto harmonogramu závazné, měl by probační úředník při jeho sestavování vycházet z časových a osobních možností odsouzeného. Při projednání těchto podmínek výkonu trestu postupuje probační úředník v součinnosti se subjekty, v jejichž prospěch je OPP vykonávána (§336 odst. 6 TZ). Při schůzce může probační úředník s odsouzeným probrat i další podmínky výkonu trestu, jako je např. dodržování uložených přiměřených omezení a povinností nebo způsob splácení náhrady škody způsobené přečinem. Probační úředník také směřuje odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život.

Dříve odsouzený projednával podmínky výkonu trestu přímo se subjekty, v jejichž prospěch měl být trest odpracován a probační úředník byl pouhým zprostředkovatelem jejich dohody. Přesun této činnosti na probačního úředníka byl nepochybně správným krokem, vzhledem k tomu, že má právě probační úředník vykonávat kontrolu nad odsouzeným.

3.3.3 Kontrola výkonu trestu

Před tím než byla kontrolou pověřena PMS, byla uložena samotným obcím, to však bylo spojeno s řadou podstatných problémů, na které poukazuje Čapek.⁵⁴ Kontrola ze strany

⁵⁴ ČAPEK, Miroslav. K trestu obecně prospěšných prací. *Soudce*, 2000, č. 10, s. 4.

obcí nebyla tak důsledná ani efektivní jako kontrola vykonávána kvalifikovanými probačními úředníky, zajišťování zaměstnanců, kteří by vykonávali kontrolu, bylo pro obce finančně náročné a také nebyla ujasněna otázka odpovědnosti obce v případě, že odsouzený během výkonu trestu utrpí úraz. Ze strany obcí z těchto důvodů nebyl příliš velký zájem o provádění OPP, což mělo vliv na omezené možnosti jeho ukládání.

Kontrola výkonu trestu spočívá zejména v tom, zda je OPP prováděna tak, jak je stanoveno v usnesení soudu a v pracovním harmonogramu a zda odsouzený vede řádný život. Probační úředník nemůže být fyzicky přítomen u každého výkonu práce a proto je často odkázán na informace poskytnuté subjektem, v jehož prospěch je trest vykonáván. V této fázi je pro skutečně efektivní kontrolu důležitá komunikace mezi těmito subjekty. V případě, že odsouzený neplní řádně své povinnosti bez závažných důvodů, musí obecní úřad nebo instituce vyrozumět probačního úředníka, který tuto skutečnost neprodleně sdělí soudu, jež výkon trestu nařídil. V §337 TŘ je rovněž stanoveno, že soud musí být obeznámen i s tím, že odsouzený trest řádně vykonal.

3.3.4 Odklad, přerušení a upuštění od výkonu trestu

Na potřebnou dobu může předseda senátu rozhodnout o odložení nebo přerušení trestu, pokud je splněn některý ze čtyř, zákonem stanovených, důvodů:

- *Odsouzený v důsledku přechodného zhoršení zdravotního stavu není schopen trest vykonat.* Tuto okolnost je nutné podložit lékařskou zprávou. TŘ neomezuje dobu, na kterou lze výkon trestu odložit/přerušit (§339 odst. 1 TŘ).
- *Trest má vykonat těhotná žena nebo matka novorozeného dítěte.* Předseda senátu odloží/přeruší výkon trestu na dobu jednoho roku po porodu (§339 odst. 2 TŘ).
- *Odsouzený byl povolán k výkonu vojenské činné služby.* Stejně jako v prvním případě TŘ nestanovuje dobu, na kterou lze výkon trestu odložit/přerušit (§340 odst. 1 TŘ).
- *Z jiných důležitých důvodů* může předseda výkon trestu odložit/přerušit na dobu nejvýše tří měsíců ode dne právní moci rozhodnutí, kterým byl trest uložen (§339 odst. 3 TŘ). Za takový důvod můžeme považovat vážné a neodkladné rodinné záležitosti, jako je např. nemoc blízkého člena rodiny nebo přípravu na maturitní zkoušky.

Pokud výše zmíněné důvody odpadnou, předseda senátu odklad/přerušeni odvolá. V §339 odst. 5 TŘ, je stanoveno, že doba, po kterou byl výkon trestu OPP odložen/přerušen se nezapočítává *do jednoleté lhůty*, ve které má být trest vykonán. Tady si můžeme všimnout, že ustanovení TŘ není v souladu s §65 odst. 1 TZ, který prodloužil dobu výkonu trestu *na dva roky*.

Pokud odsouzený nemůže dlouhodobě vykonávat trest OPP kvůli změně zdravotního stavu, musí předseda senátu od výkonu trestu či jeho zbytku upustit. Tuto povinnost mu ukládá ustanovení §340a TŘ, protože trvat na výkonu trestu v takovém případě by nebylo účelné.

Proti rozhodnutí o odložení, přerušeni a upuštění od výkonu trestu je přípustná stížnost, která má odkladný účinek (§ 339 odst. 6, §340 odst. 3, §340a odst. 2 TŘ).

3.3.5 Přeměna trestu OPP

Předseda senátu ve veřejném zasedání bezodkladně rozhodne o přeměně trestu OPP nebo o přeměně jeho nevykonané části v trest DV, peněžitý trest nebo TOS a také o ponechání trestu OPP v platnosti spolu se zpříšňujícími opatřeními, a to na návrh probačního úředníka, obecního úřadu nebo instituce, u které měly být OPP vykonávány (tyto subjekty podávají návrh prostřednictvím probačního úředníka) nebo i bez takového návrhu (§340b odst. 1 TŘ).

NS v rozhodnutí ze dne 23. října 1998, sp. zn. 7 Tz 138/98 uvedl, že zahájení řízení o přeměně trestu nebo jeho zbytku není překážkou pro pokračování ve výkonu trestu OPP. Pokud odsouzený vykonává původně stanovené OPP i poté, co bylo soudem pravomocně rozhodnuto o přeměně trestu na jiný trest, a to ještě před nástupem výkonu náhradního trestu, musí soud takto vykonané OPP zohlednit a započíst.⁵⁵ Proto soud v průběhu řízení musí být probačním úředníkem informován o aktuálním počtu hodin, které odsouzený odpracoval. Z toho vyplývá, že pokud odsouzený vykoná trest v celém rozsahu, může se vyhnout nástupu náhradního trestu, i když svým jednáním dal příčinu k přeměně trestu OPP. Z této úpravy je nepochybné, že prvotně se upřednostňuje vykonání původně uloženého trestu.

⁵⁵ POLMOVÁ, Olga. K jednomu z problémů výkonu trestu obecně prospěšných prací. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 3, s. 80 – 81.

Ščerba⁵⁶ však upozorňuje na problém, který může nastat při používání tohoto postupu v případě, kdy důvodem přeměny je porušení povinností vést řádný život nebo nedodržování přiměřených omezení a povinností. Poukazuje na podobnost funkce trestu OPP s podmíněným odsouzením k TOS. Uložením těchto alternativních trestů má být pachateli dána šance, aby vedl řádný život na svobodě a nevyužití takové šance by mělo vést ke ztrátě pachatelovy osobní svobody. De lege ferenda by zákon měl stanovit, že v takovém případě bude při přeměně rozhodný počet hodin, které odsouzený vykonal do doby, než zavinil příčinu k přeměně.

Pravomocné rozhodnutí o přeměně je však definitivní překážkou pro pokračování ve výkonu trestu, proto už odsouzený nemá možnost odpracovat si zbytek OPP a vyhnout se tak náhradnímu trestu. Aby nedocházelo k nesrovnalostem, měl by soud bez zbytečných odkladů o vydání rozhodnutí vyrozumět PMS v obvodu soudu, v němž je trest vykonáván.

Proti rozhodnutí o přeměně a o výjimečném ponechání trestu OPP v platnosti je podle §340b odst. 2 TŘ přípustná stížnost, která má odkladný účinek.

3.3.6 Ukončení trestu OPP

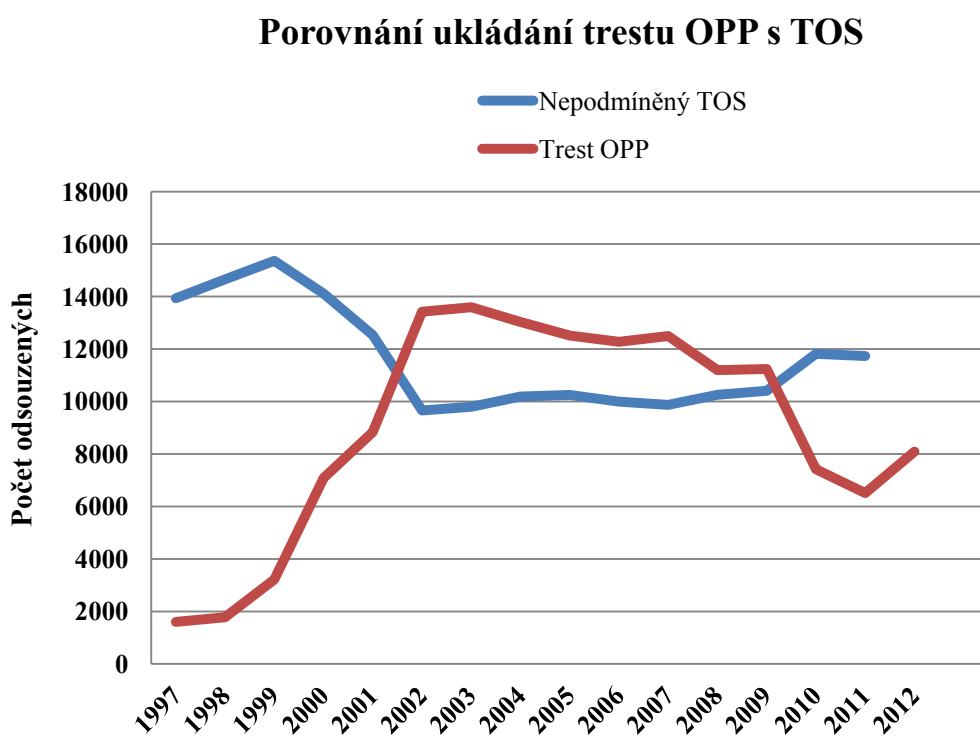
Po úspěšném ukončení trestu OPP musí tuto skutečnost probační úředník oznámit soudu společně s hodnocením, jak výkon trestu probíhal. V případě, že byla pachateli uložena i přiměřená omezení a povinnosti, popřípadě povinnost nahradit škodu, informuje soud i o jejich dodržování. Na odsouzeného se poté hledí, jako by nebyl odsouzen.

⁵⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 292.

3.4 TREST OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ V ČÍSLECH

Trest OPP byl od zavedení do českého právního řádu provázen řadou obtíží, jako i neochotou soudů tento trest ukládat a ani ze strany obcí nepřicházely zpočátku nabídky na vhodná pracovní místa.⁵⁷ Přes všechny tyto počáteční obtíže postupně došlo k jeho pevnému zakotvení a to nejen v teorii, ale i v praxi, o čemž vypovídají zveřejněné statistické údaje.⁵⁸

Poprvé je ukládání tohoto trestu zachyceno až pro rok 1997. Z níže uvedeného grafu č. 1 můžeme konstatovat, že se trest OPP začal poměrně rychle v praxi prosazovat, ovšem až do roku 2001 neplnil jednu ze svých základních funkcí, a to nahradit TOS. Místo toho nahrazoval jiné alternativy.⁵⁹

Graf č. 1: Porovnání ukládání trestu OPP s TOS v období od 1997 do 2012

Jak můžeme vyčíst z grafu, k velkému nárůstu ukládání trestu OPP došlo až v roce 2002, a to díky **novele zákona č. 265/2001 Sb.** Tato novela rozšířila možnosti uložení trestu OPP, ale hlavně zakázala ukládání TOS trestním příkazem, což také mělo vliv na ukládání

⁵⁷ BARBOŘÍK, Michal. Trest obecně prospěšných prací - aktuální problémy a jejich řešení. *Trestní právo*, 2006, č. 5, s. 4.

⁵⁸ *Statistická ročenka kriminality Ministerstva spravedlnosti na rok 1997 až 2012* [online]. justice.cz [cit. 25. března 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

⁵⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 388.

trestu OPP. Právě od tohoto roku začal být trest OPP využíván jako náhrada TOS, protože počet jeho ukládání převýšil počet uloženého TOS. Velký význam mělo pro ukládání trestu i přijetí zákona o PMS v roce 2001.

Od roku 2005 však u ukládání tohoto trestu dochází spíše k mírnému poklesu, a to nejspíš z toho důvodu, že u velkého počtu pachatelů tento trest nepřinesl očekávaný výsledek, tedy zejména jejich nápravu, dále může být příčina i v omezeném počtu pracovních míst u subjektů, v jejichž prospěch je trest vykonáván. V roce 2010 po přijetí nového TZ došlo k výraznému snížení trestu OPP a nárůstu ukládání TOS. Hlavním důvodem této změny bylo zavedení nových alternativních trestů do TZ a také omezení ukládání opětovného trestu OPP pachatelům, kterým byl tento trest v posledních třech letech přeměněn na TOS.

Pro ucelený přehled bych ještě zmínila, že trest OPP se v posledních letech ukládá ve velké míře za trestné činy majetkové, a to TČ krádeže, dále za maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, TČ ohrožení pod vlivem návykové látky, výtržnictví nebo také u TČ zanedbání povinné výživy.⁶⁰

⁶⁰ *Statistická ročenka kriminality Ministerstva spravedlnosti na rok 2010 až 2012* [online]. justice.cz [cit. 25. března 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

4 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ

4.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA A HISTORICKÝ VÝVOJ

Přijetím nového TZ č. 40/2009 Sb., byly s účinností od 1. 1. 2010 alternativní tresty rozšířeny o dva nové druhy trestů. Jedná se o *trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce* a *trest domácího vězení*, který je hlavním zájmem této kapitoly.

Trest domácího vězení (dále „DV“) je jedním z trestů, který primárně omezuje osobní svobodu pachatele. Podstata trestu spočívá v *povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu trestu, v soudem stanoveném časovém období, na předem určené adrese*. Podle důvodové zprávy k zavedení tohoto trestu došlo zejména z důvodů zachování pozitivních sociálních a rodinných vazeb, ale také kvůli současné přeplněnosti věznic a z finančních problémů s tím spojených. Především kvůli tomu by měl být trest DV ukládán jako *alternativa k nepodmíněnému TOS*, a to v případech, kdy lze důvodně předpokládat, že uložení tohoto trestu je postačující vzhledem k závažnosti spáchaného TČ a osobě a poměrům pachatele.⁶¹ Trest není vhodný a efektivní u všech kategorií pachatelů, měl by se omezit pouze na osoby, které nemají násilnické sklony, nebo problémy požívání alkoholických nebo jiných návykových látek, proto je nutné hodnotit každého odsouzeného individuálně.⁶²

Kromě pozitiv, která s sebou trest DV nese, poukazují odborníci na možný vznik kolize se zásadou personaly trestu, konkrétně s ochranou lidské důstojnosti, nedotknutelnosti obydlí a soukromí odsouzeného a dalších osob, které s ním sdílí domácnost. Proto by kontrola výkonu trestu měla být prováděna tak, aby nedocházelo k nepřiměřenému obtěžování odsouzeného nebo členů jeho rodiny (viz dále).⁶³

V současném systému trestů je DV nejpřísnější alternativou, což dovozujeme z jeho zařazení mezi TOS a trest OPP, dále ze skutečnosti, že na rozdíl od vykonání jiných alternativních trestů, není spojen se vznikem fikce neodsouzení (to se netýká mladistvých pachatelů, u kterých po řádném vykonání trestu k zahlazení odsouzení dochází) a také ze způsobu kontroly jeho výkonu, která je prováděna dvěma způsoby, a to tzv. elektronickým monitoringem nebo prostřednictvím namátkových kontrol. V ČR je kontrola zatím prováděna pouze prostřednictvím probačních úředníků, protože elektronické sledování ještě nebylo

⁶¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁶² KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídané domácí vězení. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 232.

⁶³ KUČTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Základy kriminologie...*, s. 232.

zavedeno do praxe, proto není trest DV u nás tak efektivně využíván jako v jiných zahraničních státech, které už elektronické sledování zavedly.

Myšlenka na omezení svobody pohybu odsouzeného na místo jeho bydliště je stará jako lidstvo samo, ale průlom udělalo až jeho aplikování v USA, kde byl poprvé trest DV uložen v 80. letech 20. století a už od roku 1986 byla zavedena kontrola pomocí elektronického sledování.⁶⁴ Nejdříve trest nebyl ukládán z důvodu nápravy pachatele, ale důraz byl především kladen na omezení jeho svobody a tím zamezení páchaní další trestné činnosti. V počátcích ukládání měl tedy spíše punitivní charakter. Následně se trest DV začal zavádět i do právních úprav evropských zemí – např. Velká Británie, Francie, Švédsko, kde byl spíše kladen důraz na resocializaci pachatele. V zahraničí se používají dva typy trestu DV, a to *back-end* a *front-end typ*. V prvním případě se odsouzený trestu DV podrobuje až po odpykání TOS nebo v rámci podmíněného propuštění, nejde tedy o formu alternativního trestu, ale hlavním cílem jeho uložení je snížení pachatelovy recidivy. Při aplikaci druhého typu DV - front-endu, vykoná odsouzený celý trest v domácím prostředí.⁶⁵

I když jsem na začátku kapitoly uvedla, že v roce 2010 byl zaveden *nový* trest DV, není toto označení úplně přesné, spíš bych měla použít výraz „*byl obnoven*“ trest DV. A to z toho důvodu, že na českém území byla poprvé tato alternativa k vězení prvního stupně zavedena již v **zákoně č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích**, účinného až do roku 1950. V roce 1918 byl tento zákon přejat z rakouského práva do právního řádu Československé republiky na základě tzv. recepční normy. Podle ustanovení §262 citovaného zákona se DV může uložit místo vězení prvního stupně splněním dvou podmínek - „*trestanec jest člověkem bezúhonné pověsti*“ a jeho uvěznění by mu nedovolovalo „*hleděti svého úřadu, obchodu, nebo výdělku*“. Mezi podmínky uložení trestu DV, uvedené v ustanovení §246, se řadil slib odsouzeného, že se ze svého domu za žádných okolností nevzdálí, nebo se k jeho domu postavila stráž. Trest se ukládal v rozmezí od 24 hodin do 6 měsíců. Následující **zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon**, už problematiku trestu DV neupravoval a stejně tak tomu bylo i v případě **zákona č. 140/1961 Sb.**

V roce 1989, začalo být české právo ovlivňováno zahraniční právní úpravou, docházelo k postupnému přijetí principů restorativní justice, proto mnoho odborníků začalo opět diskutovat o trestu DV a o jeho zavedení do českého trestního práva. K opětovnému zavedení DV však došlo až po šedesáti letech, přijetím TZ. O dva roky později dostal trest DV „nový kabát“ zavedením **novely č. 330/2011 Sb.**, účinné od 1. 12. 2011. Další změna

⁶⁴ HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 8.

⁶⁵ Tamtéž, s. 8.

související s trestem DV, nastala přijetím **novely č. 390/2012 Sb.**, ta do TZ vložila nové ustanovení §57a týkající se přeměny TOS v trest DV. Soud od roku 2012 může *po výkonu poloviny uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta ČR zmírněného TOS přeměnit odsouzenému za přečin zbytek trestu v trest DV*. Vždy však musí přihlídnout k osobě pachatele, zejména k tomu, zda došlo v jeho chování k polepšení a je schopen v budoucnu vést řádný život. Při přeměně není soud vázán nejvyšší výměrou trestu DV stanovenou v §60 odst. 1 TZ.

4.2 HMOTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Trestu DV se v TZ věnují ustanovení **§60 – 61 TZ**, ve kterých jsou blíže specifikovány podmínky pro jeho uložení, výměra trestu, povinnosti odsouzeného a možnost uložení sekundární sankce, v případě, že pachatel porušuje zákonem stanovené povinnosti.

4.2.1 Okruh trestných činů, za které lze trest DV uložit, povaha a závažnost přečinu

V současné právní úpravě jsou v §60 odst. 1 TZ uvedeny následující podmínky pro uložení trestu DV:

- Pachatel se odsuzuje za *přečin*,
- vzhledem k *povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele*, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to i vedle jiného trestu, a
- pachatel poskytne *písemný slib*, že ve stanovené době bude zdržovat na předem stanovené adrese a při výkonu kontroly poskytne potřebnou součinnost.

Aby bylo možné trest uložit, musí být tyto podmínky splněny kumulativně.

Na prvním místě je uvedena okolnost, že se **pachatel dopustil přečinu**. Soud tedy může tento trest uložit pachatelům, kteří se dopustili *jakéhokoli nedbalostního TČ, nebo úmyslného TČ, u něhož horní hranice sazby TOS nepřevyšuje pět let* (§14 odst. 2 TZ). Z toho vyplývá, že se trest DV ukládá u stejné kategorie TČ jako trest OPP. Domnívám se, že na rozdíl od trestu OPP je u trestu DV takto široce vymezený okruh TČ správný. Vzhledem k tomu, že se jedná o nejpřísnější alternativní trest, musíme předpokládat, že bude jeho uložení přicházet v úvahu i v případech páchaní vážnější trestné činnosti. Na druhou stranu,

některé nedbalostní trestné činy se svou typovou společenskou škodlivostí (zejména v kvalifikovaných skutkových podstatách) blíží nebo dokonce rovnají společenské škodlivosti zločinů. V takových případech by měl soudce raději „sáhnout“ po TOS. Stejně jako u trestu OPP by i u trestu DV neuškodilo, kdyby zákonodárce blíže specifikoval okruh TČ, za které lze tyto alternativy uložit.

Přečiny jsou kvůli svému širokému vymezení dále diferencovány podle jejich konkrétní povahy a závažnosti, s čímž blíže souvisí část druhé podmínky pro uložení trestu DV, a to **povaha a závažnost spáchaného přečinu**. Soud se musí při stanovení druhu a výměry trestu řídit řadou hledisek specifikovaných v §39 odst. 1 TZ. Mezi nimi je uvedena i povaha a závažnost spáchaného TČ, osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele. Tato kritéria jsou potom demonstrativně specifikována v následujícím odstavci citovaného ustanovení, jedná se zejména o *význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsob provedení činu a jeho následky, okolnosti, za kterých byl čin spáchán, osobu pachatele, míru jeho zavinění a jeho pohmutku, záměr nebo cíl*. Soud vždy při určování povahy a závažnosti spáchaného přečinu přihlédne i k polehčujícím či přitěžujícím okolnostem, nebo k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby.

Z uvedného vyplývá, že o závažnosti deliktu a poté i o jeho výměře nerozhodují zákonné znaky TČ, ale individuální způsob a intenzita naplnění konkrétních znaků skutkové podstaty TČ.⁶⁶ Povaha činu může bránit uložení DV v případě některých deliktů, typicky např. u deliktů spáchaných přímo z domova, může jít o domácí násilí nebo počítačové delikty.⁶⁷

4.2.2 Osoba a poměry pachatele

Další podmínkou pro uložení trestu DV je přihlídnutí k osobě a poměrům pachatele, jde totiž o okolnosti, které charakterizují pachatele jako objekt trestu. I zde se, jako u povahy a závažnosti přečinu, uplatní §39 odst. 1 TZ. Ovšem soud se zaměřuje pouze na takové skutečnosti, které předcházejí nebo následují spáchání TČ. Význam těchto skutečností je třeba posuzovat z hlediska trestu, který má být konkrétní osobě uložen.

Při zjišťování skutečností, které charakterizují **osobu pachatele**, je nutné vzít v úvahu *dosavadní způsob života pachatele*,⁶⁸ což se může projevit jak ve prospěch, tak i v jeho

⁶⁶ PÚRY, František. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, č. 1, s. 3.

⁶⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 311.

⁶⁸ BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 65.

neprospěch. Např. vedení řádného života, před spácháním přečinu, je podle §41 písm. o) TZ jednou z polehčujících okolností, naopak k recidivě by soud mohl přihlížet jako k okolnosti přitěžující (§42 písm. p) TZ).

Dále osobu určuje i *možnost její nápravy*, ta spočívá ve stanovení možného budoucího vývoje pachatele na základě jeho osobnostních vlastností, popřípadě prostředí a poměrů, v nichž pachatel žije. Na možnost nápravy pachatele má i velký vliv dosavadní chování pachatele, jeho pohnutky a příčiny trestné činnosti a také jeho postoj k vlastní trestné činnosti a ke způsobeným následkům.⁶⁹

Poslední kritérium představuje *chování pachatele po činu*, zejména pak snaha nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky způsobené trestnou činností. O chování pachatele pak svědčí např. to, že projevil lítost nad spácháním TČ nebo naopak odhodlání opakovat trestnou činnost. Důležitý je i postoj pachatele k nápravě škodlivých důsledků.

V případě **poměrů pachatele** jsou rozhodující okolnosti v době rozhodování o trestu. Můžeme je definovat jako *okolnosti, které přímo nesouvisejí se spácháním TČ, avšak mohou ovlivnit úvahy o trestu*.⁷⁰ Pro uložení trestu DV a jeho následného výkonu jsou klíčové *podmínky jeho bydlení*. Zde někteří poukazují na možné porušení zásady rovnosti, protože je ukládání trestu DV diskriminační vůči osobám bez sociálního zázemí, kterým trest z povahy jeho účelu nelze uložit.⁷¹

4.2.3 Písemný slib pachatele

Poslední podmínkou pro uložení trestu DV je předložení **písemného slibu** pachatele, že se *ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost*. Na základě zákona jsou tedy vyžadovány dvě věci - souhlas s uložení této alternativy, a současně i závazek pachatele k poskytnutí součinnosti při kontrole výkonu trestu. Druhá část slibu byla zavedena až novelou č. 306/2009 Sb., která byla provedena ještě před nabytím účinností TZ. Bez dobrovolného poskytnutí takového slibu nemůže soud v žádném případě trest uložit, jedná se tedy o jediný trest v českém platném právu, který nelze uložit proti vůli odsouzeného, a to hned z několika důvodů.⁷²

⁶⁹ PÚRY, František. Některé změny v ukládání trestů..., s. 4.

⁷⁰ OSMANČÍK, Otakar a kol. *K problematice alternativních trestů a opatření*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. s. 24.

⁷¹ HULÁN, Petr. Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku od 1. 1. 2010. *Právo a rodina*, 2010, č. 1, s. 18.

⁷² KYSELA, Karel, VOLEVECKÝ, Petr. Trest domácího vězení. *Trestní právo*, 2011, č. 7-8, s. 7.

Výkon trestu DV je více, než ostatní alternativní tresty, závislý na spolupráci odsouzeného a jeho ochotě trest vykonat. Lze tedy předpokládat, že výkon trestu má větší naději na dosažení svého cíle, pokud jej pachatel dobrovolně akceptuje a dá s jeho uložením souhlas. Slibem na sebe odsouzený přebírá určitou míru zodpovědnosti, což posiluje resocializační účinky trestu. Dalším důvodem poskytnutí souhlasu je zajištění bezproblémového výkonu trestu a poskytování součinnosti při jeho kontrole. Zavedení, souhlasu se součinností při kontrole výkonu do českého trestního práva, může být jednou z možností, jak se vypořádat s nezákonným omezováním domovní svobody zaručené čl. 12 Listiny. V odst. 1 citovaného článku je stanoveno, že *není dovoleno vstupovat do obydlí bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí*. Poskytnutí souhlasu by tak mohlo předcházet vzniku konfliktu s ústavně zaručeným právem.

Původní právní úprava, před zavedením novely č. 330/2011 Sb., pro případ porušení daného slibu, zejména pak při neposkytnutí součinnosti při kontrole výkonu trestu, nestanovila žádné negativní následky. Podle §61 odst. 2 TZ se za zmaření trestu DV výslovně považovalo pouze nedodržení podmínek stanovených v §60 odst. 3 – 5 TZ. Neposkytnutí součinnosti při kontrole výkonu trestu, nebylo možné brát za jeho zmaření a proto soud nemohl uložit náhradní TOS. Jediné možné řešení v tomto případě by bylo podle Ščerby⁷³, posoudit odmítnutí potřebné spolupráce při výkonu trestu DV ze strany odsouzeného jako TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle §337 odst. 1 písm. f) TZ.

Výše zmíněnou novelou došlo k odstranění tohoto problému, a to rozšířením zákonem stanovených podmínek pro přeměnu trestu DV §61 TZ (viz dále).

4.2.4 Samostatné uložení trestu DV

V §60 odst. 2 TZ je stanoveno, že *lze trest DV uložit jako samostatný trest, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba*. Možnost uložení trestu DV je stejně jako u trestu OPP omezeno §53 odst. 1 TZ, ve kterém je stanoveno, že tyto alternativní tresty nelze uložit vedle sebe a také je nelze uložit společně s TOS. Tato úprava je logická, vzhledem k tomu, že právě trest DV má TOS nahrazovat.

Také z §78 odst. 1 TZ je patrné, že trest DV nelze uložit vedle trestu ztráty čestných titulů a vyznamenání, neboť tento trest se ukládá pouze, když se pachatel odsuzuje za

⁷³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 313.

úmyslný TČ spáchaný za zvlášť zavrženihodné pohnutky k nepodmíněnému TOS nejméně na 2 léta. Dále nebude možné trest DV uložit vedle trestu vyhoštění, protože by opět nemohlo dojít k jejich společnému výkonu.

4.2.5 Výměra trestu

Soud může podle §60 odst. 1 TZ pachateli uložit trest DV až na *dobu dvou let*. Zákon tedy specifikuje pouze horní hranici trestu, která může činit dva roky, přičemž dolní hranice není stanovena. Je ponecháno na zvážení soudu, v jaké výměře bude tento trest ukládat.

Vzhledem k výchovnému účelu tohoto trest by měl být však ukládán nejméně na dobu několika týdnů, na druhou stranu by mělo být výjimkou také ukládání trestu v maximální výši dvou let, který je vzhledem k relativně značným omezením, pro pachatele příliš přísný. I z praxe trestu OPP lze dovodit, že uložení dlouhodobějšího výkonu alternativního trestu, má spíše negativní účinky. To také můžeme dovozovat i ze zahraničních právních úprav některých států, ve kterých se nejvyšší výměra pohybuje v řádu několika měsíců než let.⁷⁴ Vymezením nezvykle vysoké horní hranice dvou let, chtěl nejspíš zákonodárce poukázat na fakt, že domácí vězení je nejpřísnější alternativou v českém trestním právu, což chtěl vyjádřit i v jeho maximální výměře.

Podle analýzy uvedené na stránkách PMS⁷⁵, se průměrná délka trestu DV od roku 2010 mírně zvyšuje, z toho lze předpokládat, že dochází ke zvyšování závažnosti trestné činnosti, za kterou je trest DV ukládán. Nejčastěji je však stále ukládán v délce 6 a 12 měsíců.

4.2.6 Doba, po kterou je odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí

Novela č. 330/2011 přinesla zásadní změnu týkající se právě vymezení rozsahu trestu DV. V původním znění §60 odst. 3 TZ bylo uvedeno, že *pokud soud nestanovil jinak, byl odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin, pokud mu v tom nebránily důležité důvody*. Soud do účinnosti novely měl na výběr, zda při ukládání tohoto trestu využije tento zákonem stanovený „vzor“, nebo zda dobu, v níž je odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí, vymezí jinak, což bylo projevem principu soudní

⁷⁴ KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 236.

⁷⁵ KARBAN, Michal, SEIDL, Miroslav. *Agenda trestu domácího vězení: Základní charakteristiky trestu a aktuální údaje k 31. 12. 2013* [online]. Pms.cz, 2013 [cit. 26. března 2014]. Dostupné na <<https://www.pmscr.cz/analyzy/>>.

individualizace trestu. Důvodová zpráva⁷⁶ uvádí, že se v praxi specifikace doby od 20.00 do 05.00 hodin stala pro soudy příliš návodnou a proto od 1. 12. 2011 bylo uzákoněna povinnost soudu v každém jednotlivé případě v rozsudku přesně vymezit dobu, po kterou je odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí.⁷⁷ Je pouze otázkou, zda se dosavadní poměrně krátká praxe mohla skutečně stát legislativním východiskem pro takový krok.

Podle mého názoru je správné, že se soud nyní musí zaobírat každým případem zvlášť, a při určování rozsahu trestu DV bude ke každému odsouzenému přistupovat individuálně. Na druhou stranu odstraněním veškerých hranic pro časové rozpětí trestu, spíše došlo k prohloubení neurčitosti trestu DV, protože vymezení doby, po kterou se musel odsouzený zdržovat v obydlí, představovalo určitý návod pro soudy, jak velkou újmu má DV pachateli způsobit ve standardním případě. Jediné omezení soudů při rozhodování o rozsahu DV, v současné právní úpravě, představují obecné zásady pro ukládání trestu – *zásada humanity* (§37 odst. 2 TZ) a *zásada přiměřenosti* (§38 odst. 1 a 2 TZ). Pokud soud bude postupovat v souladu s těmito zásadami, nebude v podstatě možné uložení trestu DV v extrémně vysokém rozsahu, např. uložení nepřetržitého trestu DV, tedy v rozsahu 24 hodin denně.⁷⁸

S touto změnou úzce souvisí i kritéria, zakotvená výše zmiňovanou novelou v §60 odst. 4 TZ, na základě kterých by měl soud specifikovat dobu, po kterou se odsouzený bude v obydlí zdržovat. Hlavním účelem těchto kritérií je *přiměřeně postihnout svobodu odsouzeného a současně zajistit všechny nezbytné potřeby jeho i rodiny*. Na prvním místě jsou uvedeny okolnosti plynoucí ze zaměstnání odsouzeného – pracovní doba, čas potřebný k cestě do zaměstnání a také péče o nezletilé děti a vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí. Stejně jako před novelou může soud odsouzenému povolit i navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění v dnech pracovního klidu a pracovního volna. Všechny tyto okolnosti jsou nepochybně důležitými faktory pro uložení trestu DV, spekulovat by se dalo snad pouze o navštěvování bohoslužeb a náboženských shromáždění, protože uplatňováním tohoto kritéria může docházet k diskriminaci ve vztahu k ateistům.⁷⁹ Ovšem o okolnostech týkajících se zaměstnání a starání se o záležitosti rodiny není třeba vůbec pochybovat, protože právě z důvodu zachování sociálních a rodinných vazeb byly alternativní tresty zavedeny.

⁷⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb.

⁷⁷ ŠČERBA, Filip. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 2.

⁷⁸ Tamtéž s. 3.; KALVODOVÁ, Věra. Domácí vězení - jedna z možných alternativ odnětí svobody? In KANDALEC, Pavel (ed). *Dny veřejného práva: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 680.

⁷⁹ ŽATECKÁ, Eva, HRUŠÁKOVÁ, Milana (ml.), PŘEPECHALOVÁ, Kateřina. *Zamyšlení nad trestem domácího vězení*. Příspěvek přednesený na mezinárodní konferenci Milníky práva v středoevropském prostoru dne 16. 4. 2009.

Poslední výše zmíněné kritérium „*vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí*“ je nutné odlišovat od „*důležitých důvodů*“ uvedených v §60 odst. 3 TZ. V případě nutných osobních a rodinných záležitostí, by se mělo jednat o okolnosti, které se objevují v pachatelově životě pravidelně. Bude se jednat o široký okruh situací, které musí být soudu známy v době ukládání trestu, aby jim mohl alespoň částečně trest DV přizpůsobit. Typicky se bude jednat o studium pachatele, pravidelné návštěvy lékaře nebo kvalifikační a jiné kurzy. Naproti tomu důležité důvody brání odsouzenému v povinnosti setrvat v určeném obydlí. Zákon uvádí *zejména výkon zaměstnání nebo povolání, poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu.*

Zákonem stanovená kritéria i důležité důvody jsou stanoveny demonstrativně, soud může přihlídnout i k dalším okolnostem. Někomu se může zdát, že jejich zařazení do zákona je nadbytečné, protože je měl soud zohledňovat i před novelou. Každopádně jejich výslovené uvedení v zákoně napomůže specifikovat trest DV, a proto nemůže být na škodu.

I přes všechna uvedená kritéria, která by měla soudu napomáhat při určování rozsahu trestu domácího vězení, by jistě ještě přispělo stanovení minimální a maximální hranice, v níž by se měla pohybovat pachatelova povinnost zdržovat se v obydlí.

4.2.7 Obydlí

Jak už jsem uvedla výše, součástí trestu je povinnost odsouzeného *zdržovat se v určeném obydlí nebo jeho části*. Tato povinnost vyplývá už ze samotného názvu trestu – *domácí vězení*. Pro potřeby TZ se obydlím rozumí „*dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející*“.⁸⁰ Z uvedené definice vyplývá, že se klade zejména důraz na faktický stav bez ohledu na právní titul k nemovitosti. Takto široce vymezené pojetí však poskytuje možnost pro velké množství odlišných interpretací.

V komentáři k TZ⁸¹ je uvedeno, že se pod pojmem obydlí skrývá nejen dům a byt, ale také obytné chaty, ubytovny, studentské koleje, různé ústavy typu dětských domovů nebo domovů důchodců apod., pokud se v nich pachatel zdržuje. Pojem příslušenství se pak dovozuje z §510 NOZ a z judikatury týkající se TČ porušování domovní svobody (1/1980 Sb. rozh. tr.). V tomto smyslu není domem pouze bezprostředně obývaný dům, ale i ostatní

⁸⁰ Ustanovení §133 TZ.

⁸¹ ŠÁMALOVÁ, Milada. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník: komentář I., § 1-139*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1392-1393.

uzavřené prostory, jako třeba půda, sklep, ohraničená zahrada či dvůr, z čehož dovozujeme právo odsouzeného zdržovat se i v těchto prostorách.

Při výkladu tohoto pojmu, musí soudce vycházet spíše z jiné právní úpravy, což vede k četnosti názorů na jeho výklad. Proto takto nedostatečné vymezení prostoru, ve kterém se odsouzený má po dobu výkonu trestu DV zdržovat, může vést k právní nejistotě a nejednotnosti ve výkladu TZ. De lege ferenda by proto bylo vhodné, blíže specifikovat tento pojem v rámci TZ.⁸²

Z výše uvedeného vyplývá, že problematika obydlí je důležitou součástí ukládání trestu DV. Soud nemůže ukládat trest DV osobám, které nemají žádné skutečné bydliště na území České republiky a dále i v případech, kdy je bydliště zcela nevhodné pro výkon tohoto trestu, např. z důvodu negativních vlivů na odsouzeného.

4.2.8 Přiměřené povinnosti a omezení

Na dobu výkonu trestu může soud odsouzenému stanovit, stejně jako u trestu OPP, **přiměřená omezení a povinnosti** směřující k tomu, aby vedl řádný život. V §60 odst. 5 TZ zákonodárce uvádí jejich demonstrativní výčet, ze kterého je patrné, že byly vzaty v úvahu základní kriminogenní faktory, které mohou mít negativní vliv na možnou resocializaci pachatele. Při jejich ukládání je však vyžadována přiměřenost, která spočívá v omezení jejich možných negativních dopadů na jiné občany, či rodinné příslušníky, také nesmí nahrazovat obsah jiného druhu trestu nebo být nepřiměřené spáchanému TČ.⁸³ Zpravidla se také ukládá povinnost nahradit škodu, která byla TČ způsobena nebo vydat bezdůvodné obohacení.

V §60 odst. 6 TZ zákonodárce dále specifikuje způsob ukládání tohoto trestu osobám ve věku blízkém věku mladistvých. Soud má podle tohoto ustanovení možnost působit na odsouzeného dalšími výchovnými prostředky uvedenými v §15 dost. 2 ZSM.

I když jsou tato přiměřená omezení a povinnosti ukládána jako „doplňk“ k trestu DV, nesnižuje se tím nutnost jejich plnění. Jejich nesplnění může být jedním z důvodů pro přeměnu trestu DV (blíže kap. 4.2.9). Účelem uložení těchto výchovných opatření je usměrnit způsob života pachatele, a to prostřednictvím výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů.

⁸² KYSELA, Karel, VOLEVECKÝ, Petr. Trest domácího vězení. *Trestní právo*, 2011, č. 7-8, s. 13.

⁸³ NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. 1. vydání. Praha: Eurounion, 2010, s. 143.

U trestu DV je pozoruhodné, že v současné zákonné úpravě není vymezena povinnost odsouzeného vést řádný život. Přitom by bylo naprosto logické, kdyby byl výkon trestu DV podmíněn vedením řádného života, vzhledem k tomu, že má soud možnost ukládat výše zmíněné priměřené povinnosti a omezení, směřující právě k tomu, aby odsouzený vedl řádný život.

4.2.9 Přeměna trestu DV

Od přijetí nového TZ prošla možnost uložení sekundární sankce TOS za nevykonání trestu DV výraznou změnou. Podle původní právní úpravy před novelou č. 330/2011 Sb., bylo nedodržení podmínek uvedených v §60 odst. 3 až 5 označeno za „zmaření výkonu trestu DV“. Odsouzenému byl při ukládání trestu DV stanoven náhradní trest ve výměře maximálně jednoho roku pro případ, že by DV nebylo řádně vykonáno. V případě zmaření trestu, rozhodl soud o výkonu celého náhradního trestu a současně určil způsob jeho vykonání. Tato úprava nezohledňovala část trestu DV, kterou odsouzený již vykonal, což s sebou neslo, i přes některé názory, že maximální jednoroční délka náhradního TOS není dostačující, docela výrazný sankční prostředek.

Nová úprava je v tomto mírnější.⁸⁴ Do trestního zákoníku byl zaveden systém přeměny na TOS, který je využíván i pro úpravu OPP. Trest DV může být přeměněn na TOS, jestliže se odsouzený dopustí některého, taxativně stanoveného, nežádoucího chování v době od odsouzení do skončení výkonu trestu.

V §61 TZ je stanoveno, že důvodem pro přeměnu je *vyhýbání se nástupu výkonu trestu, porušení sjednané podmínky bez závažných důvodů, jiné jeho maření nebo zaviněné nevykonávání trestu ve stanovené době*. Z této úpravy je patrné, že se zákonodárce nechal „příliš unést“ úpravou trestu OPP, kterou se do značné míry inspiroval. Bohužel však už nevzal na vědomí odlišnosti mezi těmito alternativami, na což upozorňuje i Ščerba.⁸⁵ Především poukazuje na fakt, že použití pojmu „*porušení sjednané podmínky*“, jako důvod přeměny trestu, není příliš vhodný. Na rozdíl od trestu OPP se při ukládání DV, s odsouzeným žádné podmínky výkonu trestu nesjednávají. Soud pouze přihlíží k určitým okolnostem na straně pachatele, jak je uvedeno výše. Jediné možné vysvětlení je, že zákonodárce pod tímto důvodem myslel veškeré podmínky výkonu trest, tedy povinnost

⁸⁴ VANTUCH, Pavel. Novela trestního zákoníku a trestního řádu provedená zákonem č. 330/2011 Sb. *Trestní právo*, 2012, č. 1, s. 5.

⁸⁵ ŠČERBA, Filip. Trest domácího vězení..., s. 4.

zdržovat se v obydlí, dodržovat přiměřené povinnosti a omezení uložená za účelem vedení řádného života. Jak už jsem zmínila výše, zákonem není stanovena povinnost odsouzeného vést řádný život a proto její porušení není důvodem k přeměně trestu. Podle mého názoru je chybou, že když už se zákonodárce natolik inspiroval úpravou trestu OPP, neuvedl tento důvod i do právní úpravy DV.

Jednou z mála pozitivních stránek novely, je rozšíření důvodů pro přeměnu trestu postihující i situace, na které předchozí právní úprava nemyslela. Soudce nyní může trest přeměnit i odsouzenému, který odmítne poskytnout součinnost s kontrolou výkonu trestu, zejména tím, že nevpustí probačního úředníka do svého obydlí. Konečně je tedy možné sankcionovat nedodržování písemného souhlasu, který pachatel soudu poskytl před uložením trestu DV.

Pokud se odsouzený dopustí některého z výše uvedených důvodů, rozhodne soud o přeměně trestu DV nebo jeho zbytku na TOS a současně stanoví způsob jeho výkonu. Přitom je soud vázán přepočtovými pravidly uvedenými v §61 TZ, podle kterých *každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu DV se počítá za jeden den odnětí svobody*. Maximálně může být trest tedy přeměněn na dvouletý TOS, v případě, že odsouzený vůbec nezačne uložené DV vykonávat. Podle mého názoru tento systém neposkytuje trestu DV takovou autoritu jako původně používaný náhradní trest, který umožňoval důrazné sankcionování porušení stanovených povinností. A to z toho důvodu, že náhradní trest se nesnižoval o část trestu, kterou si již odsouzený vykonal, ale zůstával stejný, a proto vytvářel dostatečný tlak na odsouzeného, aby respektoval soudem uložené povinnosti.

Z těchto důvodů se jako lepší způsob postihu porušování podmínek trestu DV jeví uplatňování náhradního TOS a případnou tvrdost tohoto systému by bylo možné řešit zavedením institutu *výjimečného ponechání trestu DV v platnosti* i v případě, že odsouzený zavinil příčinu k jeho přeměně. Což je běžně používáno v praxi u podmíněného odsouzení či trestu OPP.⁸⁶

⁸⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 324.

4.3 PROCESNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Zavedení nového institutu trestu DV s sebou přináší i změnu procesněprávní úpravy, proto TRŘ následovně do dvacáté první hlavy o vykonávacím řízení, začlenil oddíl třetí, který se věnuje výkonu trestu DV. Konkrétně je procesněprávní problematika trestu DV upravena v ustanoveních §334a – 334h TRŘ.

Pokud má být splněn účel trestu DV, jako alternativní sankce, pak budou mít, stejně jako u trestu OPP, klíčovou roli úředníci PMS, a to nejen při kontrolní činnosti, ale ve všech fázích trestního řízení.⁸⁷

4.3.1 Postup před nařízením výkonu trestu

Před nařízením výkonu trestu má důležitou úlohu **institut předběžného šetření**, kterým soud pověřuje pracovníka PMS. Tento pracovník pak má za úkol posoudit, na základě zjištěných informací, *vhodnost uložení trestu konkrétnímu pachateli*. V rámci tohoto šetření poskytuje odsouzenému informace o DV a zajišťuje jeho písemný slib. Dále zjišťuje postoj obviněného k následkům jím spáchaného TČ a skutečný zájem odčinit způsobenou škodu, podmínky jeho bydliště, zaměstnání a způsob života. Do svého stanoviska zaznamená i názory členů rodiny a zhodnotí, jak velkou zátěž bude trest DV pro ně znamenat. Při šetření ověřuje pravdivost informací uvedených odsouzeným týkající se především adresy, na které se zdržuje a právního vztahu k této nemovitosti.⁸⁸ Poté soudu předá *stanovisko*, které je výsledkem jednání s pachatelem, dalšími členy rodiny, popřípadě osobami, které mají na pachatele vliv.

Soud také na základě **vyhlášky č. 457/2009 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednajícím řádu pro okresní a krajské soudy**, ve znění pozdějších předpisů, může požádat PMS o zajištění písemného slibu, který je jednou z podmínek pro uložení trestu DV. Tato úprava je důležitá hlavně v případě, když je trest DV ukládán *trestním příkazem* (§314e odst. 4 TRŘ), v takové situaci je soudce dokonce povinen vyžádat si zprávu od probačního úředníka. K zavedení této úpravy podle důvodové zprávy⁸⁹ došlo především díky dobrým zkušenostem z praxe u trestu OPP. K trestnímu

⁸⁷ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace – možnosti řešení trestných činů*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 156.

⁸⁸ FOLTÝNOVÁ, Lucie, FOLTÝN, Leo. Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby ČR. *Státní zastupitelství*, 2011, č. 6, s. 22.

⁸⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb.

příkazu bych ještě pro úplnost dodala, že jeho prostřednictvím může být uložen trest DV o maximální výměře jednoho roku.

4.3.2 Nařízení výkonu trestu

K samotnému výkonu může soud přistoupit, jakmile se stane rozhodnutí, podle něhož se má vykonat trest DV, vykonatelným. Předseda senátu poté zašle nařízení výkonu tohoto trestu, podle ustanovení §334a odst. 1 TŘ, odsouzenému a příslušnému středisku PMS. Původně soudce zmiňované nařízení zasílal pouze odsouzenému, středisko PMS bylo do zákona zařazeno až novelou č. 330/2011 Sb., účinnou od 1. 12. 2011. Tento krok byl jistě správný, vzhledem k tomu, že právě PMS současně vykonává jedinou kontrolu nad výkonem tohoto trestu.

Teprve v nařízení výkonu trestu DV soudce stanoví *počátek a místo výkonu trestu*. Co se týče určení počátku výkonu trestu, vyplývá z §334a odst. 2 TŘ jistá shovívavost vůči odsouzenému, když předseda senátu může počátek stanovit tak, aby si odsouzený mohl obstarat své záležitosti. Tím se zejména rozumí záležitosti týkající se rodiny a zaměstnání, k jejichž vyřízení by mělo standardně postačovat asi 14 dnů.⁹⁰

V případě určování místa výkonu trestu má předseda senátu, podle §334a odst. 3 TŘ přihlídnout k osobním a rodinným poměrům odsouzeného, a pokud je odsouzený zaměstnan, též k místu výkonu zaměstnání spolu k možnostem dopravy do zaměstnání.

4.3.3 Odklad, přerušování, upuštění od výkonu trestu a změna trestu DV

Předseda senátu může na potřebnou dobu **odložit** nebo **přerušit výkon trestu DV**, avšak pouze shledá-li k tomu důležité důvody. Zákon důležité důvody blíže nespécifikuje, proto je na úvaze soudu, které okolnosti při odložení nebo přerušování vezme v potaz. Pokud budeme vycházet z právní úpravy trestu OPP a TOS, kde jsou důležité důvody uvedeny, můžeme pod ně podřadit např. dlouhotrvající zdravotní obtíže odsouzeného vyžadující hospitalizaci, služební cestu, ale také zajištění vhodnějšího bydlení. Předseda senátu v ustanovení neurčuje dobu, po kterou výkon trestu odkládá/přerušuje, neboť v §334d odst. 2 TŘ je stanoveno, že jakmile pominou důvody, které k tomuto rozhodnutí vedly, předseda

⁹⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 326.

přerušeni/odložení odvolá. Doba, po kterou je výkon trestu přerušen/odložen se logicky nezapočítává do doby výkonu trestu.

V průběhu výkonu trestu mohou nastat situace, kdy není třeba trest přerušovat, ale postačí **změna některých podmínek trestu**. Na návrh odsouzeného, státního zástupce, probačního úředníka nebo i bez takového návrhu může předseda senátu rozhodnout o *změně místa výkonu trestu, doby, kdy má odsouzený setrvávat v obydlí nebo přiměřených omezení a povinností stanovených odsouzenému* (§334e dost. 1 TŘ). Tato změna však nesmí měnit počet hodin v týdnu, po které se má odsouzený zdržovat v obydlí a rozsah přiměřených omezení a povinností v neprospěch obviněného.

O **upuštění od výkonu trestu DV** mohou rozhodnout dva orgány, jednak ministr spravedlnosti a jednak soud, a to v případě, kdy další výkon trestu není možný. V §334f TŘ jsou demonstrativně uvedeny 3 případy, kvůli kterým má dojít k upuštění od dalšího výkonu trestu. Jedná se o:

- *vydání pachatele do ciziny nebo jeho předání na základně evropského zatýkacího rozkazu,*
- *vyhoštění,*
- *onemocnění nevléčitelnou nemocí.*

Proti všem, výše zmiňovaným, rozhodnutím je možné podat stížnost, která má odkladný účinek.

4.4 KONTROLA VÝKONU TRESTU

Problematika kontroly spadá do procesněprávní úpravy trestu DV, ale protože se jedná o velmi citlivé a často diskutované téma, rozhodla jsem se mu věnovat v samostatné kapitole.

Právě na způsobu kontroly závisí, zda bude trest DV skutečně plnohodnotnou a efektivní alternativou k TOS. V §334b TŘ je kontrola trestu svěřena do kompetence PMS ČR, která ji podle zákona může provádět dvěma způsoby – *elektronickým kontrolním systémem* nebo prostřednictvím *namátkových kontrol prováděných probačními úředníky*. I když tedy zákon počítá s kontrolou pomocí elektronického monitoringu, k jeho zavedení do praxe stále nedošlo.

V České republice byla kontrola trestu DV spolu se zaváděním elektronického monitoringu rozdělena do 3 fází.⁹¹ První fáze byla realizována od nabytí účinnosti TZ, kontrolu výkonu trestu DV měla od této doby zajišťovat PMS. Druhá fáze se týkala zavedení elektronického monitoringu odsouzených. Byla plánovaná na rok 2011, ve kterém měl být formou zadávacího řízení vybrán i provozovatel elektronického monitoringu, který bude následně spolupracovat s PMS. V třetí fázi bylo naplánováno úplné propojení aplikace trestu DV a elektronického monitorovacího systému s novými legislativními úpravami.⁹² I přes veškeré snahy zavedení kontroly pomocí elektronického monitoringu zatím ustrnulo na mrtvém bodě, protože odpovědné úřady stále vybírají vhodnou technologii pro takovou kontrolu.⁹³

Jednou ze snah o brzké zavedení elektronického monitoringu byl krok Ministerstva spravedlnosti, které má možnost stanovit podrobnosti výkonu trestu DV vyhláškou, jak vyplývá z §334h TR. Na základě tohoto ustanovení byla přijata **vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu DV**.

V roce 2010 bylo tehdejší ministryní spravedlnosti Danielou Kovářovou vyhlášeno výběrové řízení na elektronický monitoring, který měl být od následujícího roku zaveden do praxe.⁹⁴ Brzy však vznikly pochybnosti o zmiňovaném tendru a Úřad pro ochranu hospodářské soutěže vydal předběžné opatření zakazující zadavateli uzavřít smlouvu. Po nástupu Jiřího Pospíšila na pozici ministra spravedlnosti, bylo definitivně výběrové řízení zrušeno, což odůvodnil změnou jeho podmínek v průběhu zadávacího řízení, a to v neprospěch státu.⁹⁵

Až v polovině roku 2012 se stal v zavádění elektronického monitoringu průlom, když PMS, s podporou Ministerstva spravedlnosti, zahájila zkušební provoz elektronických náramků. Tento experiment byl realizován v osmi soudních krajích ve spolupráci se společností 3M, která poskytla elektronické náramky pro 47 dobrovolníků z řad odsouzených

⁹¹ ŠTEFÁNIK, Ondrej. Domácí vězení v minulosti a současnosti. In *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. Brno: Masarykova Univerzita, 2010, s. 1366.

⁹² *Vláda schválila propojení domácího vězení s elektronickým monitoringem* [online]. Beck-online.cz, 2010 [cit. 19. března 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/vlada-schvalila-propojeni-domaciho-vezeni-s-elektronickym-monitoringem/>>.

⁹³ FOLTÝNOVÁ, Lucie, FOLTÝN, Leo. Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby ČR. *Státní zastupitelství*, 2011, č. 6, s. 23.

⁹⁴ *Kovářová vyhlašuje tendr na elektronického „bachaře“* [online]. ČT24, 3. března 2010 [cit. 19. března 2014]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/82750-kovarova-vyhlasuje-tendr-na-elektronickeho-bachare/>>.

⁹⁵ VÁLKOVÁ, Hana, WIRNITZER, Jan. *Pospíšil čistí ministerstvo: zrušil tendr na náramky, odvolal šéfa věznic* [online]. iDNES.cz, 29. července 2010 [cit. 23. listopadu 2012]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/pospisl-cisti-ministerstvo-zrusil-tendr-na-naramky-odvolal-sefa-veznic-1ln-/domaci.aspx?c=A100729_121735_domaci_jw>.

a probačních úředníků, z nichž bylo pouze 5 vyřazeno za porušení podmínek trestu. V průběhu experimentu se ověřovala funkčnost přístrojů, jejich možná zneužitelnost a také finanční nákladnost. Po vyhodnocení zkušebního provozu došla PMS k uspokojivým výsledkům, neboť se potvrdilo výrazné ušetření nákladů – jeden den elektronického monitoringu za jednoho odsouzeného, vyšel na cca 165,- Kč, zatímco jeden den výkonu TOS stojí 1000,- Kč, také byla prokázána spolehlivost přístrojů a připravenost PMS.⁹⁶

Po úspěchu s pilotním projektem mělo dojít k nákupu 500 až 2000 přístrojů, tento záměr však byl zastaven udělením Klausovy novoroční amnestie v roce 2013, která výrazně snížila počet vězňů, u nichž přicházelo v úvahu uložení trestu DV. Od koupě elektronických náramků se tedy upustilo a nyní se plánuje pouze pronájem maximálně 800 kusů. Vzhledem k stále se vyvíjejícím technologiím není pronájem špatnou volbou, pokud bude docházet k průběžné modernizaci pronajatých přístrojů. Podle náměstka ministryně spravedlnosti pro vězeňství Pavla Šterna by elektronický monitoring mohl začít fungovat už počátkem příštího roku.⁹⁷

Zavedením elektronického monitoringu se zvýší ukládání trestu DV, to vyplývá i z anonymní ankety mezi soudci, ve které vyšlo najevo, že „*mezi soudci převažuje názor, že bude-li uskutečněn elektronický monitoring, budou trest výrazněji ukládat asi v 60%*“. To v televizi ČT24 potvrdila i ředitelka PMS Jana Libíčková.⁹⁸

4.4.1 Namátkové kontroly

Už z názvu vyplývá, že se bude jednat o nahodilé a občasně kontroly, prostřednictvím kterých má probační úředník zjistit, zda odsouzený neporušuje povinnost zdržovat se ve svém obydlí po dobu stanovenou soudem. Aby tyto kontroly měly smysl, nebude o nich logicky odsouzený předem vědět. U tohoto způsobu kontroly je zákonem zakotvená povinnost odsouzeného, umožnit probačnímu úředníkovi vstup do místa výkonu trestu (334b TR).

Během náátkové kontroly zaměřuje probační úředník svou pozornost také na to, zda trest plní svůj účel a odsouzený dodržuje podmínky uložené soudem nebo vyplývající ze

⁹⁶ Blíže o experimentu *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených“* [online]. pmscr.cz, 2012 [cit. 18. března 2014]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf>.

⁹⁷ *Náměstek: Elektronické náramky pro vězně budou v příštím roce* [online]. Deník.cz, 4. března 2014 [cit. 20. března 2014]. Dostupné na <http://www.denik.cz/z_domova/namestek-elektronicke-naramky-pro-vezne-budou-v-pristim-roce-20140304.html>.

⁹⁸ *Skromě, ale přece. Ministerstvo se vrací k hlídacím náramkům* [online]. ČT24, 14. března 2014 [cit. 20. března 2014]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/266157-skromne-ale-prece-ministerstvo-se-vraci-k-hlidacim-naramkum/>>.

zákona. Kontroluje tedy i plnění přiměřených opatření a povinností nebo způsob, kterým odsouzený nahrazuje způsobenou škodu. Návštěva probačního úředníka však nemusí mít pouze kontrolní charakter, ale může sloužit i k poskytnutí odborné pomoci odsouzenému, při řešení osobních problémů.⁹⁹ Probační úředník má navíc během návštěv vést odsouzeného k řádnému životu a tím snížit pravděpodobnost nevhodného chování odsouzeného či zamezit vzniku recidivy. Na základě výše zmiňované vyhlášky o kontrole výkonu trestu DV, konkrétně ustanovení §5, požaduje probační úředník o každé provedené kontrole a o každém osobním jednání s odsouzeným záznam, který zakládá do dokumentace vedené střediskem PMS.

Kontrola prováděna tímto způsobem, nemůže být nikdy tak efektivní jako využívání elektronického monitoringu, a to hlavně kvůli absenci stálého dozoru nad odsouzeným. Navíc nízká personální kapacita a vytíženost probačních úředníků nedovoluje ani příliš časté namátkové kontroly, díky čemuž by mohl mít odsouzený tendenci výkon trestu porušovat. Podle názoru Štefánika¹⁰⁰ bude nejvhodnější doba pro porušení podmínek trestu, nikoliv těsně po zkontrolování, ale přibližně 4 hodiny poté, co kontrola proběhne. Odsouzený tak bude mít jistotu, že se probační úředník nebude nacházet v blízkosti jeho obydli a také, že brzy nedojde k další kontrole.

Problém taky představuje fakt, že ke kontrolám dochází převážně ve večerních hodinách. Noční návštěvy samozřejmě obtěžují odsouzené, i další spolubydlící osoby, ale také mohou být nebezpečné pro samotné probační úředníky. Ti nejsou členy bezpečnostních sborů a ani neprocházejí speciálním výcvikem, který by jim mohl pomoci v krizových situacích, které mohou při kontrole nastat, např. v případě, že by narazili na agresivního odsouzeného a museli by čelit jeho útoku. Tato situace by se dala řešit vyžádáním doprovodu příslušníka Policie ČR, popř. obecní policie. Otázka je, jak často by probační úředník tento doprovod v praxi využíval.

4.4.2 Elektronický monitoring

Elektronické kontrole předcházela **hlasová kontrola** odsouzeného prostřednictvím pevné telefonní linky. Tento způsob byl ale lehce zneužitelný, pokud kontrolující osoba neměla dobrou znalost svých klientů, a to především jejich hlasového projevu.¹⁰¹ To je jeden

⁹⁹ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace – možnosti řešení trestných činů*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 157.

¹⁰⁰ ŠTEFÁNIK, Ondřej. Domácí vězení v minulosti a současnosti. In *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. Brno: Masarykova Univerzita, 2010, s. 1367.

¹⁰¹ NAVRÁTILOVÁ, Jana. Trest domácího vězení, *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 96.

z důvodů, proč se od této formy kontroly prakticky upustilo, a v současné době se praktikují dvě základní formy sledování – *pomocí elektronického náramku, či prostřednictvím vysílačky umístěné na těle odsouzeného*.¹⁰²

V prvním případě, tedy v **elektronickém sledování** máme k dispozici dva dozorčí systémy – pasivní a aktivní. *Pasivní systém* (programový kontaktní systém) spočívá v tom, že počítač navazuje nepravidelně nebo v předem stanovených okamžicích telefonní spojení s odsouzeným, který je povinen tento telefonát přijmout a potvrdit počítači svou přítomnost pomocí zařízení, sloužícího k rozluštění kódu, které má upevněno na těle. V případě *aktivního sledovacího systému* (stálý signální systém) se využívá přijímač, instalován v bytě odsouzeného, který přijímá signál z vysílačky upevněné na těle odsouzeného. V okamžiku, kdy je spojení přerušeno, bude počítačem na kontrolním stanovišti, spuštěn alarm. Pokud je však odsouzený mimo své bydliště v povolené době, počítač tuto skutečnost pouze eviduje.¹⁰³

V druhém případě se při elektronickém sledování využívá **technologie GPS**, která díky satelitnímu vysílání umožňuje sledovat odsouzeného v reálném čase. Její používání je však při výkonu trestu DV zatím pouze ojedinělé, a to kvůli nedostatečného pokrytí celého území signálem ze satelitu. To by mohlo způsobit ztrátu spojení s odsouzeným.¹⁰⁴

Elektronické sledování se zatím nejvíce prosadilo v anglosaském právním systému, který prošel fází pilotních projektů, proběhlo zde mnoho výzkumů, na základě kterých jsou sesbírána data o účincích, výhodách a nevýhodách elektronického sledování na odsouzeného, poškozené, ale i na osoby sdílející se sledovaným obydlí. V zahraničí se elektronický monitoring běžně používá také v přípravném řízení, jehož účelem je zejména zajistit, že se odsouzený dostaví k jednání soudu a také se tím má zamezit páchání další trestné činnosti.¹⁰⁵

Odpůrci elektronicky hlídaného DV poukazují na jeho možné zásahy do základních lidských práv a svobod odsouzeného. Zavedením takto hlídaného DV by podle nich mohlo dojít k ještě citelnějšímu zesílení psychologického nátlaku na odsouzeného.¹⁰⁶ Podle mého názoru elektronický monitoring opravdu představuje zásah do soukromého a rodinného života odsouzené osoby, ovšem tento zásah považují ještě za přiměřený, vzhledem k tomu, že odsouzený zůstává i při výkonu trestu v rodinném prostředí a může být ekonomicky aktivní.

¹⁰² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné...*, s. 409.

¹⁰³ KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídané domácí vězení. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 230.

¹⁰⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné...*, s. 410.; HULÁN, Petr, *Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku* [online]. eAdvokacie.cz, 22. února 2011 [cit. 14. března 2014]. Dostupné na <<http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/ustavni-spravni-a-trestni-pravo/trest-domaciho-vezeni-v-novem-trestnim-zakoniku.html>>.

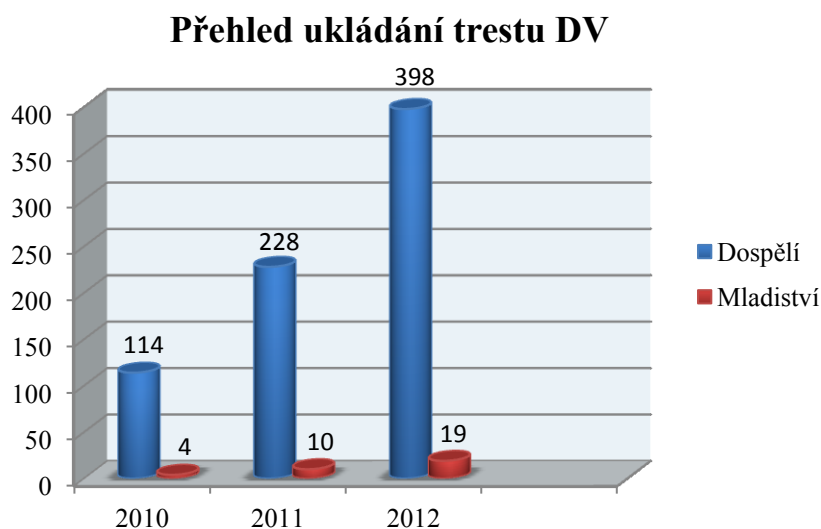
¹⁰⁵ ASHWORTH, Andrew. *The criminal process : An evaluative study*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 1998, s. 235.

¹⁰⁶ KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídané domácí vězení. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 232.

Navrátilová¹⁰⁷ také poukazuje na to, že při využívání elektronického monitoringu, bude kontakt mezi probačním úředníkem a odsouzeným méně častý, čímž se omezí resocializační působení na pachatele. Z tohoto důvodu by bylo nejlepším řešením při kontrole trestu DV využívat kombinaci namátkových kontrol, elektronického monitoringu a práce s odsouzeným klientem, čímž by byla resocializace odsouzeného jistě zajištěna.

4.5 TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ V ČÍSLECH

Statistické ročenky kriminality od roku 2010 do roku 2012 potvrzují fakt, že k ukládání trestu DV zatím dochází opravdu zřídka. Nepatrné ukládání tohoto trestu je nejspíš důsledkem toho, že se jedná o poměrně nový institut. Podle mého názoru je ale hlavní příčinou zdrženlivosti soudců především nedostatečné zajištění kontroly tohoto trestu, jak jsem zmínila výše. Jestli je tomu tak, ukáží až statistiky ukládání tohoto trestu po zavedení kontroly prostřednictvím elektronického monitoringu.

Graf č. 2: Přehled ukládání trestu DV dospělým a mladistvím pachatelům v období od 2010 – 2012.¹⁰⁸

Z grafu č. 2 můžeme vyčíst, že v roce 2010 byl tento trest uložen pouze 114 odsouzeným, o rok později se počet odsouzených k DV dvojnásobně zvýšil, konkrétně na 228 odsouzených, v roce 2012 se jednalo o 398 odsouzených k trestu DV. Z celkového počtu

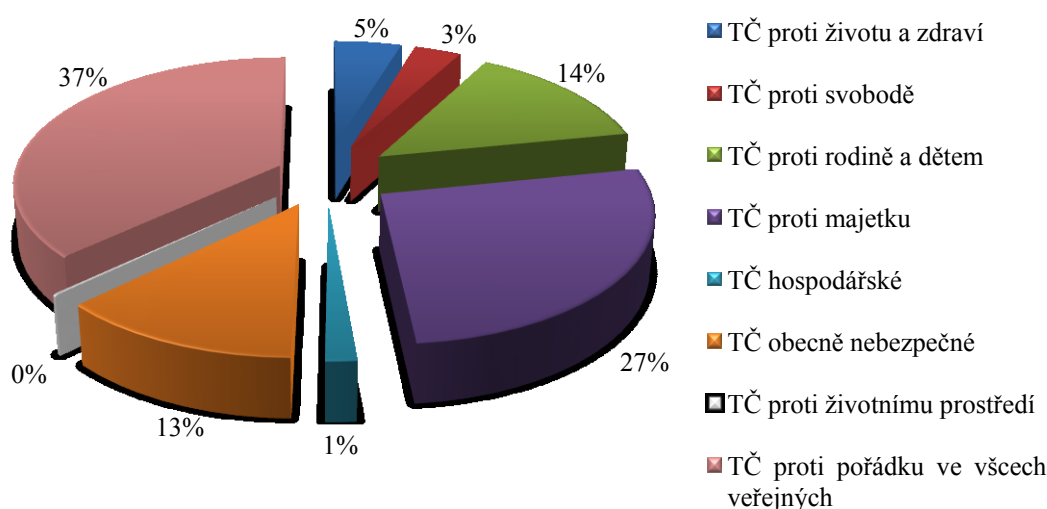
¹⁰⁷ NAVRÁTILOVÁ, Jana. Trest domácího vězení. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 97.

¹⁰⁸ Data získaná z: *Statistická ročenka kriminality Ministerstva spravedlnosti na rok 2010 až 2012* [online]. Justice.cz [cit. 22. března 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

těchto odsouzených si rozsudek o uložení této alternativy vyslechlo 35 mladistvých. Statistické údaje pro rok 2013 v současné době ještě nejsou k dispozici, ale stránkách PMS se můžeme dočíst, že trest DV byl ke dni 28. 2. 2014 *uložen* celkem 1095 odsouzeným. Z celkového počtu 1060 *nařízených* trestů DV, bylo k 28. 2. 2014 úspěšně vykonáno 749 trestů a u 110 případů došlo k jeho přeměně.¹⁰⁹

Trest DV je možné uložit za širokou škálu TČ, z tabulky uvedené v *příloze č. 1* této práce, která je zpracována na základě údajů ze statistických ročenek na rok 2010 až 2012, však můžeme vyčíst, že se trest DV nejčastěji ukládá za TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§337 TZ), dále za TČ majetkové, zejména TČ krádeže (§205 TZ), můžeme sledovat i nárůst podílu TČ ohrožení pod vlivem návykové látky (§274 TZ), zanedbání povinné výživy (§196 TZ), TČ výtržnictví (§358 TZ). V *grafu č. 3* jsem znázornila statistický přehled ukládání trestu DV podle hlav TZ.

Přehled ukládání trestu DV za rok 2012

Graf č. 3: Přehled ukládání trestu DV za rok 2012 podle hlav uvedených v TZ¹¹⁰

¹⁰⁹ *Domácí vězení: Monitoring trestu domácího vězení k 28. 2. 2014* [online]. Justice.cz [cit. 25. března 2014]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.

¹¹⁰ Data získaná z: *Statistická ročenka kriminality Ministerstva spravedlnosti na rok 2012* [online]. Justice.cz [cit. 22. března 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

5 SHRNU TÍ NÁVRHŮ DE LEGE FERENDA

Z diplomové práce vyplývá, že jak trest OPP, tak trest DV od svého zakotvení do českého trestního práva, prošly nemalým vývojem. Při novelizaci docházelo k odstranění jejich počátečních nedostatků, ale ne všechny nedostatky byly odstraněny a ne všechny změny byly k lepšímu. Na tyto problematické aspekty jsem se v průběhu práce snažila poukázat a pro jejich lepší přehlednost bych je v této kapitole shrnula.

Co se týče **trestu obecně prospěšných prací** byla velká část jeho nedokonalostí odstraněna a v současné době představuje kvalitní součást českého trestního práva. Jedním z hlavních nedostatků této alternativy je velmi široké *vymezení TČ, za které lze uložit*, a to za přečiny. Vzhledem k přepočtovým pravidlům, využívaným pro přeměnu trestu, by se mělo jednat o alternativu ke krátkodobému TOS, a to s výměrou do několika měsíců. Zákonodárce by měl tuto skutečnost vzít v potaz a okruh přečinů blíže specifikovat, např. jako TČ, jejichž horní hranice trestní sazby nepřevyšuje tři roky.¹¹¹

Často diskutovaným tématem týkajícím se trestu OPP je poskytnutí souhlasu s jeho uložením. Tento souhlas má bezpochyby vliv na pozitivní motivaci odsouzeného trest řádně vykonat, ale podle mě k tomu postačuje i zjištění *stanoviska pachatele*, které je v právní úpravě zakotveno nyní. A to hlavně z toho důvodu, že k zajištění úspěšného vykonání trestu OPP, není potřeba souhlasu pachatele, ale důležité je bezpečně zjistit jeho postoj a motivaci k uloženému trestu. Teprve tak je možné dosáhnout pachatelovy resocializace.¹¹²

Přínosné by mohlo být i stanovení *minimální a maximální hranice počtu hodin*, které může odsouzený za týden odpracovat. Tím by mohlo dojít k odstranění problémů spojených a protahováním výkonu trestu nebo s provedením nekvalitní práce. Kuchta¹¹³ poukazuje na to, že k této změně může dojít jenom vložением odkazu na příslušná ustanovení v Zákoníku práce.

U *přeměny trestu OPP* bych navrhla, aby byl rozhodný počet hodin, které odsouzený vykonal v době, kdy zavedl příčinu pro přeměnu trestu, a to zejména v případech, kdy porušil povinnost vést řádný život nebo nedodržel soudem stanovené přiměřené povinnosti a omezení. Pachateli je uložením alternativního trestu dána šance vykonávat trest na svobodě, a proto by neměl být jinak zvýhodňován v případě, že nedodrží soudem stanovené podmínky.

¹¹¹ Stejný názor zastává: HANÁK, Václav. Sazba trestu obecně prospěšných prací a jeho přeměna v trest odnětí svobody, *Právní praxe*, 1998, č. 4, s. 235.

¹¹² Srovnatelně ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 282.

¹¹³ KUČHTA, Josef. Trest obecně prospěšných prací - přítomnost a budoucnost. In KANDALEC, Pavel (ed). *Dny veřejného práva: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 111.

Na druhou stranu bych pozitivně zhodnotila některé změny, které přinely novely do právní úpravy OPP, a to snížení výměry trestu na 50 – 300 hodin, zpřísnění přepočtových pravidel pro přeměnu trestu, možnost uložit po dobu výkonu trestu přiměřená omezení a povinnosti a taky omezení opětovného uložení trestu OPP v případě, že byl trest v předchozích 3 letech přeměněn na TOS. Toto ustanovení bych však doplnila i o trest DV a peněžitý trest, protože není důležité na který trest byl přeměněn, ale skutečnost, že odsouzený trest dříve nevykonal.

Druhým alternativním trestem zmíněným v této práci je **trest domácího vězení**, který byl do českého práva zaveden přijetím nového TZ. Myslím, že u této alternativy je nejvíce diskutováno téma *kontroly jejího výkonu*. Už v rámci 4. kapitoly jsem narazila na skutečnost, že namátková kontrola prováděna probačními úředníky nikdy nemůže být natolik efektivní a účinná jako kontrola pomocí elektronického sledování. Proto se trest DV bez jeho zavedení nemůže doopravdy stát plohodnotnou alternativou k TOS.

Ovšem nejen kontrola výkonu DV, ale i některé další aspekty tohoto trestu si zaslouží pozornost a proto je stručně shrnu.

Stejně jako u trestu OPP bych doporučila blíže specifikovat *TČ, za které lze tento trest uložit*. Nemyslím si, že je vhodné, aby většina alternativních trestů byla spojena s jedinou kategorií deliktů, a to s přečiny. Zákonodárce by měl přihlédnout k tomu, že trest DV je nejpřísnější alternativou u nás a podle toho upřesnit TČ, u kterých bude přicházet v úvahu, např. jako TČ, za něž zákon stanoví TOS s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let.

Poměrně nedávno došlo ke změně *doby, po kterou se odsouzený musí zdržovat v obydlí*. Z právní úpravy byla odstraněna specifikace doby, která byla pro soudy, podle důvodové zprávy, příliš návodná. Jejím vypuštěním musí soud přistupovat ke každému jednotlivému případu individuálně, což je správné. Na druhou stranu tímto došlo k prohloubení neurčitosti trestu DV. Jedním ze způsobů jeho odstranění je stanovením určitých časových limitů pro povinnost setrvat v obydlí, např. maximálním počtem hodin týdně.

S touto otázkou úzce souvisí pojem *obydlí*, na které existuje více názorů a to proto, že soudce při jeho výkladu vychází převážně z jiné právní úpravy a judikatury. De lege ferenda bych pro účely ukládání trestu DV navrhla bližší vymezení tohoto pojmu v TZ.¹¹⁴ Tím by se předešlo případnému vzniku právní nejistoty u vymezení prostoru, ve kterém se má odsouzený zdržovat při výkonu trestu DV.

¹¹⁴ KYSELA, Karel, VOLEVECKÝ, Petr. Trest domácího vězení. *Trestní právo*, 2011, č. 7-8, s. 13.

Velký nedostatek tohoto trestu spatřuji v tom, že zákonodárce do TZ nevymezil *povinnost odsouzeného vést řádný život* během výkonu trestu. Zavedení této povinnosti by bylo naprosto logické, vzhledem k tomu, že má soudce možnost ukládat odsouzenému přiměřené povinnosti a omezení, které mají směřovat odsouzeného právě k vedení řádného života. Bez zavedení této povinnosti, nemohou přiměřená omezení stanovená soudem plnit takovou úlohu, jakou jim zákonodárce v TZ určil.

Systém *přeměny trestu na TOS*, který byl zaveden poměrně nedávno novelou č.330/2011 Sb. se v porovnání s dříve využívaným náhradním trestem zdá jako méně vhodný. Náhradní trest nezohledňoval část trestu DV, kterou již odsouzený vykonal, proto byl považován za výraznou a autoritativní sekundární sankci. Jeho případnou tvrdost by mohlo vyřešit zavedení institutu výjimečného *ponechání trestu DV v platnosti*. Tento institut je běžně využívaný v praxi u podmíněného odsouzení či trestu OPP.¹¹⁵

Dále bych u právní úpravy přeměny trestu DV navrhla blíže formulovat *důvody pro přeměnu trestu*, které by nebyly vytrženy z právní úpravy trestu OPP, nýbrž by vycházely z úpravy a potřeb DV.

¹¹⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 324.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo poskytnout ucelený přehled o využívání alternativních trestů, konkrétně trestu OPP a DV.

Zavádění alternativních trestů do právních úprav lze hodnotit pozitivně. Jejich využívání vyřešilo řadu problémů, které s sebou nesl nepodmíněný TOS. Zejména umožňují výkon trestu na svobodě, čímž nedochází k přetrhání rodiných a jiných sociálních vztahů. To ve většině případech pozitivně motivuje odsouzeného k řádnému výkonu uloženého trestu. Pozitivně můžu i hodnotit, že tyto alternativy tolik nezatěžují státní rozpočet jako nepodmíněný TOS.

Do českého trestního práva byly tyto sankce zaváděny bez zkušebního provozu, který je běžně aplikován v jiných zemích, a proto zpočátku nebyly zajištěny prostředky nutné pro jejich spolehlivou realizaci. Po zavedení trestu OPP nebylo dostatečné jeho personální zajištění, k tomu došlo až přijetím zákona o PMS v roce 2010. Pro trest DV nebyla zabezpečena jeho kontrola prostřednictvím elektronického monitoringu, i když zahraniční zkušenosti ukazují, že DV může být funkční pouze v kombinaci s elektronickým systémem, který minimálně zasahuje do osobního života odsouzeného.

Nicméně během vývoje obou trestů jsou postupně odstraňovány jejich počáteční nedostatky a stávají se neodmyslitelnou součástí TZ. V souvislosti s těmito sankcemi úzce souvisí i PMS, bez jejíž efektivní činnosti by tyto tresty nebylo možné vykonávat, a proto je posilování jejich pravomocí správným krokem.

Protože mě tato tematika zaujala a snažila jsem se poukázat na převážnou část jejich problematických aspektů, nepodařilo se mi dodržet stanovený limit znaků. Domnívám se však, že u takto široké problematiky není tento přesah na škodu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

1. ASHWORTH, Andrew. *The criminal process: An evaluative study*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 1998. 344 s.
2. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 968 s.
3. KUČTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 636 s.
4. NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. 1. vydání. Praha: Eurounion, 2010. 838 s.
5. OSMANČÍK, Otakar a kol. *K problematice alternativních trestů a opatření*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. 151 s.
6. SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009. 283 s.
7. SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestní věci v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. 468 s.
8. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář I., § 1 – 139*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1450 s.
9. ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges 2011. 416 s.
10. ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace – možnosti řešení trestných činů*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010. 212 s.
11. ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly probační a mediační služby*. Ostrava: Key Publishing, 2007, 136 s.

Odborné články a příspěvky ze sborníků

1. BARBOŘÍK, Michal. Trest obecně prospěšných prací - aktuální problémy a jejich řešení. *Trestní právo*, 2006, č. 5, s. 4 – 12.
2. BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. Podmínky uložení českého trestu domácího vězení a anglického curfew requirement. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 3, s. 63 -67.
3. ČAPEK, Miroslav. K trestu obecně prospěšných prací. *Soudce*, 2000, č. 10, s. 3 - 4.

4. FOLTÝNOVÁ, Lucie, FOLTÝN, Leo. Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby ČR. *Státní zastupitelství*, 2011, č. 6, s. 20 – 24.
5. HANÁK, Václav. Sazba trestu obecně prospěšných prací a jeho přeměna v trest odnětí svobody, *Právní praxe*, 1998, č. 4, s. 231 – 236.
6. HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, č. 12, s. 7 – 12.
7. HULÁN, Petr. Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku od 1. 1. 2010. *Právo a rodina*, 2010, č. 1, s. 16 - 20.
8. CHROMÝ, Jakub. K efektivitě výkonu trestu obecně prospěšných prací (vybrané otázky). *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2006, č. 3, s. 242 – 247.
9. JELÍNEK, Jiří. Novelizace trestního zákona v roce 1995. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 9, s. 6 – 17.
10. KALVODOVÁ, Věra. Domácí vězení - jedna z možných alternativ odnětí svobody? In KANDALEC, Pavel (ed). *Dny veřejného práva: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 678 - 684.
11. KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In KARABEC, Zdeněk (ed). *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 143.
12. KARABEC, Zdeněk, ROZUM, Jan. K problematice souhlasu pachatele s uložením trestu obecně prospěšných prací. *Právní praxe*, 1998, č. 4, s. 227 – 230.
13. KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídané domácí vězení. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 229 – 233.
14. KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 235 – 238.
15. KREJČIŘÍKOVÁ, Kateřina. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*, 2009, č. 10, s. 13 – 20.
16. KYSELA, Karel, VOLEVECKÝ, Petr. Trest domácího vězení. *Trestní právo*, 2011, č. 7-8, s. 4 – 13.
17. NAVRÁTILOVÁ, Jana. Trest domácího vězení, *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 94 – 97.
18. POLMOVÁ, Olga. K jednomu z problémů výkonu trestu obecně prospěšných prací. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 3, s. 80 – 81.
19. PÚRY, František. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, č. 1, s. 1 – 10.

20. ROZUM, Jan. Činnost probační a mediační služby z pohledu restorativní justice. In KARABEC, Zdeněk (ed). Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. ???
21. SUCHÝ, Oldřich, VÁLKOVÁ, Helena. Obecně prospěšné práce jako alternativa trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy*, 1996, č. 4, s. 151 – 156.
22. ŠČERBA, Filip. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 1 – 5.
23. ŠTEFÁNIK, Ondrej. Domácí vězení v minulosti a současnosti. In *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. Brno: Masarykova Univerzita, 2010, s. 1361 – 1372.
24. VANTUCH, Pavel. Novela trestního zákoníku a trestního řádu provedená zákonem č. 330/2011 Sb. *Trestní právo*, 2012, č. 1, s. 4 – 16.
25. VÁLKOVÁ, Hana, ŠÁMAL, Pavel a kol. Restorativní justice a česká reforma trestního práva mládeže. In KARABEC, Zdeněk (ed). *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 23 – 38.
26. ZEŽULOVÁ, Jana, KABÁTOVÁ, Ivana. Několik poznámek k alternativnímu trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 1997, č. 6, s. 9 – 14.
27. ŽATECKÁ, Eva, HRUŠÁKOVÁ, Milana (ml.), PŘEPECHALOVÁ, Kateřina. *Zamyšlení nad trestem domácího vězení*. Příspěvek přednesený na mezinárodní konferenci Milníky práva v středoevropském prostoru dne 16. 4. 2009.

Právní předpisy

1. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
2. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
3. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

8. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 Sb. účinném ke dni 1. dubna 2009
9. Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích
10. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění účinném ke dni 1. srpna 1950
11. Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení
12. Vyhláška č. 457/2009 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

1. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. října 1998, sp. zn. 7 Tz 138/98
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. března 2001, sp. zn. 7 Tz 39/2001
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. dubna 2003, sp. zn. 4 Tz 16/2003
4. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. května 2007, sp. zn. 4 Tz 34/2007

Internetové zdroje

1. *Skromě, ale přece. Ministerstvo se vrací k hlídacím náramkům* [online]. ČT24, 14. března 2014 [cit. 20. března 2014]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/266157-skromne-ale-prece-ministerstvo-se-vraci-k-hlidacim-naramkum/>>.
2. *Náměstek: Elektronické náramky pro vězně budou v příštím roce* [online]. Deník.cz, 4. března 2014 [cit. 20. března 2014]. Dostupné na <http://www.denik.cz/z_domova/namestek-elektronicke-naramky-pro-vezne-budou-v-pristim-roce-20140304.html>.
3. *Domácí vězení: Monitoring trestu domácího vězení k 28. 2. 2014* [online]. Justice.cz [cit. 25. března 2014]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.
4. KARBAN, Michal, SEIDL, Miroslav. *Agenda trestu domácího vězení: Základní charakteristiky trestu a aktuální údaje k 31. 12. 2013* [online]. Pms.cz, 2013 [cit. 26. března 2014]. Dostupné na <<https://www.pmscr.cz/analyzy/>>.
5. *Týdenní statistické hlášení* [online]. vsqr.cz, datum 13. listopadu. 2013 [cit. 27. prosince 2013]. Dostupné na <http://www.vsqr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/>

T%C3%BDenn%C3%AD%20statistick%C3%A9%20hl%C3%A1%C5%A1en%C3%AD/2013/TSH%2013.11.2013.pdf>.

6. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky* [online]. vscr.cz, 2012 [cit. 27.12.2013]. Dostupné na <http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Ro%C4%8Denka%202012.pdf>.
7. *Statistická ročenka kriminality Ministerstva spravedlnosti na rok 2010 až 2012* [online]. Justice.cz [cit. 22. března 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.
8. *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených“* [online]. pmscr.cz, 2012 [cit. 18. března 2014]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf>.
9. HULÁN, Petr, *Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku* [online]. eAdvokacie.cz, 22. února 2011 [cit. 14. března 2014]. Dostupné na <<http://www.eadvokacie.cz/cz/clanky/ustavni-spravni-a-trestni-pravo/trest-domaciho-vezeni-v-novem-trestnim-zakoniku.html>>.
10. VÁLKOVÁ, Hana, WIRNITZER, Jan. *Pospíšil čistí ministerstvo: zrušil tendr na náramky, odvolal šéfa věznic* [online]. iDNES.cz, 29. července 2010 [cit. 23. listopadu 2012]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/pospisl-cisti-ministerstvo-zrusil-tendr-na-naramky-odvolal-sefa-veznic-1ln-/domaci.aspx?c=A100729_121735_domaci_jw>.
11. *Kovářová vyhlašuje tendr na elektronického „bacháře“* [online]. ČT24, 3. března 2010 [cit. 19. března 2014]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/82750-kovarova-vyhlasuje-tendr-na-elektronickeho-bachare/>>.
12. *Vláda schválila propojení domácího vězení s elektronickým monitoringem* [online]. Beck-online.cz, 2010 [cit. 19. března 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/vlada-schvalila-propojeni-domaciho-vezeni-s-elektronickym-monitoringem/>>.

Ostatní zdroje

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

3. Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku
4. Rezoluce o základních principech při aplikování programu restorativní justice v trestních věcech
5. Doporučení č. R (92) 16 k Evropským pravidlům o trestech a opatření.
6. Dokument OSN č. A/RES/45/110 (Tokijská pravidla), dostupný na <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r110.htm>.

SHRnutí

Diplomová práce je zaměřena na dvě alternativní sankce – trest obecně prospěšných prací a domácí vězení. Na začátku práce je stručně uvedena definice pojmu a účelu trestu, následně zmiňuji obecně alternativní opatření a jeho druhy a s tím související problematiku restorativní justice. Stěžejní částí práce je vymezení hmotněprávní a procesněprávní úpravy obou alternativ podepřené historickým vývojem a doplněné o statistické údaje. Pozornost je věnována zejména problematičným aspektům obou sankcí, u kterých je porovnána současná právní úprava s úpravou předchozí. Důraz se klade i na činnost Probační a mediační služby, která má při výkonu a kontrole těchto trestů významnou úlohu.

V závěru práce jsou uvedeny klady a zápory současné právní úpravy, doplněné o návrhy *de lege ferenda*.

SUMMARY

This thesis is focused on two alternative sanctions – community service and house arrest. There is a brief definition of the conception at the beginning of my thesis as well as purpose of sanctions followed by common alternative provisions with its order and related restorative justice problem. The fundamental part is about the determination of the substantive and the procedural rules of both alternatives underpinned by the historical development with statistical data. The attention is given especially to problematical aspects of both mentioned sanctions where the current legal regulations are compared with the preceding legal regulations. The emphasis is put on the Probation and Mediation service activity, which has an essential role of mentioned service during execution of a punishment.

In the end of the thesi accomplishments and negatives of the current legal regulations completed with *de lege ferenda* statements are given.

SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV (LIST OF KEYWORDS)

Klíčová slova:

alternativní tresty, trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, výkon a kontrola, Probační a mediační služba, restorativní justice, elektronický monitoring

List of keywords:

alternative punishments, house arrest, community works, execution and control, Probation and Mediation Service, restorative justice, electronic monitoring

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Ukládání trestu DV podle hlav a paragrafů uvedených v TZ za rok 2010 až 2012, Druhá hodnota v roce 2010 představuje počet uložených trestů DV v tomto roce podle starého TZ¹¹⁶.

Hlava	§	Rok, ve kterém byl trest DV za daný TČ uložen		
		2010	2011	2012
I.	143		2	2
	146	7 + 1	11	13
	147	2	2	5
	148		2	5
	151	1	1	5
II.	173		1	
	175			1
	177		2	
	178	8	10	15
	181		1	
IV.	196	8 + 1	22	59
	201	2	1	9
V.	205	30 + 4	71	98
	206	1		6
	207	2	2	7
	209		4	10
	211	1	4	1
	214			1
	215			1
	219			1
	228	6 + 1	10	16
VI.	234	2	7	7
	241			1
	254		1	
	270		1	
VII.	274	12 + 1	26	52
	279			1
	283	7	4	7
	284			2
	285	1		2
VIII.	302		1	1
X.	325	1	2	3
	326	3	1	2
	337	47 + 1	78	135
	341		1	
	345			1
	346			2
	348		1	
	352		2	
	353		5	11
	354		3	1
	358	17 + 1	22	39
	360		1	

¹¹⁶ Data získaná z: *Statistická ročenka kriminality Ministerstva spravedlnosti na rok 2010 až 2012* [online]. Justice.cz [cit. 22. března 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.